

Den mangfoldige eller enfoldige kultursektor?

Gruppe 15
Nanna Wind Hansen 20193085

10. Semester 2024
Sociologi, Aalborg Universitet
Vejleder: Stine Th. Faber
Antal anslag: 133.279

AALBORG
UNIVERSITET

30. Maj 2024

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
I Indledning	4
II Introduktion til problemstilling.....	5
Hvad er kultur?.....	5
Kulturen i den offentlige sektor.....	5
De typiske kulturforbrugere	6
De ikke aktive kulturforbrugere.....	7
Danskere med oprindelse i MENAPT-lande	8
III Problemformulering	9
IV Teoretisk og begrebsmæssigt rammeværk	10
Kultur som hierarki	11
Kultur som hybrid	12
Kultur som tilhørsforhold	12
Kultur som resonans.....	14
Teoriernes sammenspil.....	15
V Forskningsdesign	16
Case	16
VI Metode.....	17
Metodiske overvejelser og feltet	18
Feltet og min rolle	18
Gatekeepers	19
Dokumentanalyse	20
Internetetnografi	22
Interview	22
Præsentation af informanterne	23
VII Analysestrategi	24
VIII Analyse	25
Kulturpolitikken gennem tiden	25
Kontroversen om kulturkanonen.....	25
Den litterære adskillelse af dem og os.....	27
Kulturen som integrationsværktøj	28
Hvad påvirker den kulturelle deltagelse?	30
Socialiseringens betydning.....	30

Kapitalsammensætningens indflydelse	34
Betydningen af smagen for det nødvendige	36
Anerkendelse og inklusion.....	37
Konsekvensen af den samfundsmæssige eksklusion.....	40
Det hybride kulturengagement	41
Kulturens fremtid?.....	43
Kulturinstitutionernes tilpasning.....	43
IX Diskuterende konklusion	46
Klasse og tilhørsforhold	46
Det hybride og empowerment-orienterede resonansrum	48
X Litteraturliste.....	51

Abstract

The Danish population with ethnic origin in MENAPT countries is considered to be a smaller cultural consumer across education, gender, and age. Therefore, this study investigates the cultural participation of this population in order to identify the underlying causes of this lower degree of cultural consumption, and what can advantageously be done to increase the cultural participation. For this reason, the study bases its investigation around the following problem statement: *What affects the participation in cultural life of the Danish population with ethnic origin in MENAPT countries, and what can be done for culture to form a unifying practice across ethnicities?*

In addition to the problem statement, the study investigates three research topics which each highlights different aspects of the problem statement. These topics bring relevant perspectives, which combined, comprehensively answers the problem statement. In order to investigate this, a diverse set of theoretical paths are applied, which each focus on how culture can be understood theoretically. This includes the following theoretical paths; 'culture as hierarchy', 'culture as hybrid', 'culture as a state of belonging', and 'culture as resonance'. These paths take basis in a structure-oriented perspective or an actor-oriented perspective. These theoretical paths accentuate the study's social-constructivistic approach.

The study's methodological understanding, which is a combination of collectivism and individualism, is additionally reflected in the study's application of methods. Three methods are applied: Document analysis, internetnography, and interview. The methods each highlight different elements of cultural participation of the Danish population with ethnic origin in MENAPT countries. The document analysis investigates the political use and understanding of culture with a particular focus on its application in relation to minorities. The internetnography method is applied to provide an understanding of the informant group before the actual interviews, by yielding the essential topics that are of interest to the Facebook group. The interviews are used as the last method to illuminate the informant group's understanding of cultural consumption and the ulterior reasons for their cultural participation.

On the question of what affects participation in cultural life, the analysis finds that two particular theoretical paths of the study, are especially proficient at explaining the elements which affect cultural participation. Firstly, the analysis finds that the 'culture as hierarchy' path's focus on social classes and capitals suggests that cultural participation is a product of the person's placement in the theoretical social classes. Secondly, the analysis finds that the path 'culture as a state of belonging' additionally influences cultural participation, as cultural participation becomes a question of inclusion and state of belonging to the national community. Finally, on the question of what can be done for culture to form a unifying practice, the analysis finds that

cultural institutions can advantageously benefit from elements of the theoretical path 'culture as hybrid' in conjunction with the rationale of 'Empowerment' to include multiple cultures on an equal footing.

The study hence concludes how social classes and inclusion in the national community are the primary factors affecting cultural participation of the Danish population with ethnic origin in MENAPT countries. Furthermore, the study concludes how cultural institutions can improve the likelihood of forming unifying, interethnic practices, with the use of a fluent cultural understanding and mutual recognition of ethnic origin.

I Indledning

Nedenstående speciale har til hensigt at undersøge den kulturelle deltagelse hos danskere med oprindelse i Mellemøsten og Nordafrika - forkortet MENAPT-lande. Undersøgelser, både nye og gamle, peger netop på, hvordan denne gruppe generelt er fraværende som publikum i den danske kultursektor (Kulturvaneundersøgelsen 2012, Mikkelsen et al. 2023). Specialet vil derfor sætte fokus på de udfordringer og andre baggrunde for, hvorfor netop denne befolkningsgruppe i mindre omfang benytter sig af de offentlige kulturelle tilbud.

Med et samfundsvidenskabeligt udgangspunkt er netop dette forskningsfelt relevant af flere årsager. For det første handler det om samfundsmæssig deltagelse, som blandt andet anses for at være essentiel i den danske velfærdsstat, da dette er med til at styrke den sociale sammenhængskraft (Christiansen & Schmidt 2002: 8). For det andet sætter specialet fokus på en befolkningsgruppe, som fra politisk side ofte beskrives som særligt udfordrende, men af denne grund netop er central at beskæftige sig med (Folketing 2020: 2). For det tredje sætter dette forskningsfelt fokus på kultursektoren, som bærer præg af at være påvirket af statiske forståelser af, hvad kunst og kultur er og skal være (Madsen 2015). Specialet sætter derfor fokus på en aktuel samfundsmæssig udfordring, som både trækker tråde til grænsedragninger af nationale fællesskaber, samt publikumsudviklinger og problematikker i kultursektoren. Hertil er specialets forskningsfelt en samfundsmæssig udfordring, som kun vil være tiltagende, idet borgere med anden etnisk baggrund procentvis vil stige, hvorfor det er relevant at undersøge og forstå baggrundene for fraværet på nuværende tidspunkt. Følgende afsnit vil komme nærmere den konkrete problemstilling, som specialet arbejder ud fra. Her vil kulturbegrebets mange ansigter, blive tydeliggjort og derefter, hvordan kulturen i den offentlige sektor tager sig ud. Sluttelig vil jeg komme nærmere kultursektorens kulturforbrugere, og de fraværende målgrupper, hvortil danskere med oprindelse i MENAPT-lande er et eksempel på dette. Denne introduktion vil munde ud i specialets problemstilling og tilhørende arbejdsopgørelse.

II Introduktion til problemstilling

Hvad er kultur?

Forståelsen og anvendelsen af begrebet kultur dækker over en lang række betydninger, som dertil har en bred ramme. Kultur bruges som et fast udtryk i det danske hverdagssprog, men begrebet bruges ligeledes i andre sammenhænge. Dette har gennem en lang årrække været et omdiskuteret begreb, idet det gaber over mange emner, samt at der hele tiden kommer nye forståelser og dimensioner til (Nilsson 2003: 34). Begrebet strækker sig fra samfundstendenser og trends til grupperes vaner og normer samt, det man kan kalde for finkultur og kunstneriske oplevelser (Regeringen 2000: 15). Ens for forståelserne af kultur ligger dog, at det betegner en samlende tendens - et fællesskab. Det henviser derfor til aktiviteter, normer eller værdier, som deles blandt flere mennesker (Prieur 2011: 268). Kultur er dermed et begreb, som anvendes i mange sociale arenaer og blot inden for den kunstneriske verden, er der en bred forståelse for, hvad dette indebærer. Kulturen kan forstås, som både bingospil nede i den lokale sportshal, hvor der drikkes bajere, til operaer på det kongelige teater.

Den mere kunstneriske forståelse af kultur kan blandt beskrives som kultursektoren (Regeringen 2000: 16). Kultursektoren består af forskellige kunstneriske genrer som, teater, musik, kunst, kulturarv, medier, film, fusion og litteratur (ibid.). Dette indebærer dermed kulturelle produkter, hvor der dyrkes og arbejdes med kultur fra amatører til professionelle. Der er her tale om en definition, som dækker både finkulturen, men ligeledes massekulturen – dermed en kultur, som rammer en bred målgruppe (ibid.). Denne forståelse af kultur, som noget særligt, er dog ikke dækkende for begrebets omfang. Begrebet omhandler ikke kun de aktiviteter vi finder på diverse kulturinstitutioner, men kan derimod ydermere beskrives som menneskers tilværelse og sociale liv. Dette beskriver blandt andet kulturforskeren Raymond Williams, hvordan kultur forstås som "*a whole way of life*" (Williams 1958: 311). Denne forståelse rummer en meget bred definition af begrebet, hvortil kultur kan forstås som næsten alt, der omgiver mennesket.

Kulturen i den offentlige sektor

Kulturen, udgør i sin grundessens et samlingspunkt for mennesker. Det er dermed noget som skaber fællesskaber og samhørighed. Kultursektoren, som indebærer den offentligt støttede kultur i Danmark, består af forskellige kunstneriske genrer (Regeringen 2000: 16). Dette indebærer derved både finkulturen og massekulturen (ibid.). Kulturen i Danmark består af mange organisationer og områder, som enten er selvejende eller er statsejet. Mange selvejende institutioner får dog støtte fra det offentlige. Ideen bag disse offentlige styrede institutioner eller blot de, som får støtte derfra, er at alle samfundsborgere skal kunne

benytte sig af kulturelle tilbud, da disse har gavnlige effekter. Dette indebærer indsigt, dannelse, refleksion, myndiggørelse og sundhedseffekter (Bille 2016: 6). Kort fortalt har kulturen brede og positive samfundsøkonomiske effekter, som er ét af hovedargumenterne for, at det offentlige skal støtte kunst og kultur (Ibid.). Lektor ved Københavns Universitet Dorte Skott-Hansen sætter i en model fokus på fire rationaler eller legitimeringer i den urbane kulturpolitik (Bille 2016: 5). Blandt disse findes 'Enlightenment' og 'Empowerment'. Rationalet 'Enlightenment' omhandler overordnede demokratiserende og reflekterende tendenser. Kulturaktiviteter, som bygger på dette rationale, har fokus på at give viden og indsigt. Der er her blandt andet tale om kulturaktiviteter som *"bevarelse af kulturarven, demokratisering af kulturen og publikumsudvikling, kunstuddannelser og støtte til produktionen af ny kunst"* (Bille 2016: 7). 'Empowerment' rationalet har derimod fokus på fællesskabsdannende og inkluderende tendenser. Her er der fokus på kulturens betydning for identitet, sammenhængskraft og diversitet. Kulturaktiviteter som har dette i fokus, er blandt andet *"lokal kunst, social og etnisk kultur, subkulturer og lokale medier"* (Ibid.). Disse kulturpolitiske rationaler handler derfor om, hvad kulturen gør og ikke hvad den er. Denne form for forståelse af kulturen, som instrumentel, bliver af mange forstået negativt. Denne kritik omhandler, at kulturen ikke skal blive et værktøj til at opnå andet inden for andre områder, men at kulturen blot skal have fokus på sig selv og egen udvikling (Møller & Arrouas 2010). Denne forståelse, tager denne model om rationaler derimod afstand fra, idet rationalerne netop fokuserer på kulturens kunnen. I den forbindelse tilføjer Dorte Skott-Hansen endnu et rationale: 'Experience'. Dette rationale har fokus på at forstå menneskers til- og fravalg og deres interesseområder (Bille 2016: 8). Særligt disse tre rationaler er centrale for kulturen i den offentlige sektor. Ifølge professor Trine Bille, som diskuterer Skott-Hansens model, er det derfor centralt, at den offentlige sektor støtter kulturaktiviteter, som netop understøtter rationalerne, 'Enlightenment' og 'Empowerment', da disse har den største værdi i forhold til den sociale samfundsmæssige udvikling (Ibid.). Disse rationaler er vigtige for dette speciale, idet disse sætter fokus på kvaliteterne ved offentligt støttet kultur, da kulturaktiviteterne inden for disse rationaler er med til at styrke den sociale sammenhængskraft i samfundet.

De typiske kulturforbrugere

I samspil med ovenstående om de kulturelle aktiviteters kunnen, kan dette yderligere underbygges ved hjælp af de uformelle sociale relationer, som dannes gennem kulturelle aktiviteter. De relationer, som formes i det civile samfund, kan betragtes som en social solidaritet, der er med til at binde samfundet sammen. Disse bånd medvirker ikke blot til gruppeidentiteter, men ligeledes til den sociale integration (Hustinx, Lesley, Raam A. Cnaan & Femida Handy 2010: 417).

For netop at forstå kulturområdet, og hvordan publikum generelt ser ud, er det relevant at dykke ned i den typiske kulturforbruger. I en kulturundersøgelse, foretaget af Jysk Analyse for Region Nordjylland fra 2022, bliver de nordjyske kulturvaner blandt andet undersøgt (Region Nordjylland 2022). I denne undersøgelse kulturforbruget ud fra variabler som alder, uddannelse og geografi. Kulturforbruget bliver her forstået og målt som deltagelse i kulturtilbud, som ligger uden for hjemmet. Det vil sige, at forbrugerens streaming af film og serier ikke bliver målt, men hvor forbrugerens benyttelse af biografer derimod er en del af undersøgelsens ramme (Region Nordjylland 2022: 3). I forbindelse med aldersvariablen viser undersøgelsen, hvordan unge mellem 18-29 samt gruppen 70 + er de største grupper af kulturforbrugere. For aldersgruppen mellem 18-29, er det tydeligt, at kulturforbruget er langsomt dalende jo ældre respondenter bliver. Dette kommer i forlængelse af, hvordan aldersgruppen 30-69 er den gruppe, som er mindst aktive kulturforbrugere (Region Nordjylland 2022: 15). Dermed ses der et billede af, hvordan helt unge og den ældre befolkningsgruppe er de mest aktive forbrugere. Foruden aldersvariablen, sætter undersøgelsen ligeledes fokus på uddannelse. Undersøgelsen peger på, at uddannelsesniveauet har indflydelse på kulturforbruget (Region Nordjylland 2022: 17). Med andre ord, jo højere uddannelsesniveau, jo større forbrug af kultur.

Helt overordnet ses det i kulturundersøgelsen, hvordan gruppen af unge og ældre er de største kulturforbrugere og tilsvarende er det borgere med mellemlang eller lang videregående uddannelse, som benytter sig af flest kulturtilbud. Der findes dog andre variabler, som er med til at danne et indblik af den typiske kulturforbruger, udover alder og uddannelse. I en opgørelse fra 2023 lavet af Danmarks Statistik, fremhæves det hvordan der er forskel på kulturforbruget mellem etniske og anden etniske borgere (Mikkelsen et al. 2023). Med andre ord, er den primære kulturforbruger på en række områder som teater, koncerter og biografer, etnisk dansk. Det vil sige, at der er visse kulturelle områder og aktiviteter, hvor der er forskel på brugernes etniske herkomst. Historisk set har der generelt været et overtal af etniske danskere, som kulturforbruger (Ibid.).

De ikke aktive kulturforbrugere

Ovenstående afsnit giver indblik i, hvordan den typiske kulturforbruger ser ud. Deltagelse i samfundet, som eksempelvis kulturbruger, er blandt andet en central del af den danske velfærdsstat, idet deltagelse er med til at skabe sammenhørighed og sammenhængskraft for samfundet. Det er derfor vigtigt, at samfundet tilbyder muligheder, hvor eksempelvis nye danske borgere kan deltage aktivt og som rummer samt svarer til borgernes midler. Det vil sige, at samfundet skal tilbyde mange forskelligartede aktiviteter, da disse skal

være tilsvarende borgernes ressourcer, således de kan overkomme og finde mening i den pågældende aktivitet (Christiansen & Schmidt 2002: 8).

Det blev klart med afsnittet oven for, at ikke alle borgere deltager lige aktivt inden for kulturområdet. Jeg har på baggrund af dette valgt at sætte fokus på danskere med anden etnisk baggrund, da denne gruppe er blandt dem, som har et lavere forbrug af de offentlige kulturtilbud.

Danskerne og deres kulturvaner er igennem en lang årrække blevet undersøgt og dokumenteret. Dette bliver gjort af Danmarks Statistik omkring hvert sjette år. Den seneste undersøgelse blev foretaget i 2018-2022 (Danmarks Statistik 2023 (a)). I disse undersøgelser er det dog forskelligt, hvilke områder, der sættes fokus på og med afsæt i indeværende speciale, er Kulturvaneundersøgelsen fra 2012 relevant, da denne har danskere med anden etnisk baggrund som omdrejningspunkt. Det generelle billede viser, hvordan denne gruppe er mindre aktiv som kulturforbruger, sammenlignet med resten af befolkningen (Mikkelsen et al. 2023). I undersøgelsen er gruppen repræsenteret af nogle af de største ikke-etniske danske nationaliteter såsom "tyrkere, pakistanere, irakere, ex-jugoslaver og libanesere" (Ibid.). Af undersøgelsen fremgår det, hvordan gruppen af danskere med anden etnisk baggrund er større forbrugere af biblioteket end resten af befolkningen, hvorimod de i mindre omfang benytter kulturtilbud, som teater, museer og koncerter (Kulturvaneundersøgelsen 2012: 14). I undersøgelsen bliver disse forskelle på etniske og anden etniske borgere bekræftet, gennem statistiske analyser, hvor baggrundsvariabler, som køn, uddannelse og alder er tilsvarende for begge grupper. Forskellene kan dermed ikke tilskrives demografiske forskelle (Kulturvaneundersøgelsen 2012: 374). Danskere med anden etnisk baggrund udgør derfor en central gruppe af de ikke-aktive kulturforbrugere, hvorfor dette speciale netop sætter fokus på denne gruppe.

Danskere med oprindelse i MENAPT-lande

Det er centralt at definere hvem der er tale om når der skrives "danskere med anden etnisk baggrund", hvorfor jeg her vil forsøge at komme dette nærmere. Inden for denne betegnelse findes der nytilkomne danskere fra hele verdenen. Der er dermed store forskelle på de indvandrergrupper, som samles under betegnelsen. Forskellighederne kan eksempelvis ses i form af sproglige forskelligheder, påklædning og vaner. Derfor fokuserer specialet på et mindre udsnit af denne gruppe. Specialet vil derfor tage afsæt i danskere med oprindelse i MENAPT-lande, idet denne gruppe udgør størstedelen af danskere med ikke-vestlig herkomst (Det nationale integrationsbarometer 2024). Betegnelsen MENAPT-lande omfatter Syrien, Kuwait, Libyen, Saudi-Arabien, Libanon, Somalia, Irak, Qatar, Sudan, Bahrain, Djibouti, Jordan, Algeriet, Forenede Arabiske Emirater, Tunesien, Egypten, Marokko, Iran, Yemen, Mauretanien, Oman, Afghanistan, Palæstina,

Gaza, Vestbredden, Østjerusalem og Pakistan (Ibid.). Denne landinddeling, kan også beskrives som en samlet betegnelse for lande med overvejende muslimsk kultur. Det inkluderer stort set alle lande fra Mellemøsten, Nordafrika og Pakistan. Danskere med oprindelse i MENAPT-lande, udgør omkring 5 % af den samlede danske befolkning (Ibid.). Selvom dette umiddelbart ikke udgør en stor procentdel af befolkningen, er der gennem de sidste årtier sket en gradvis stigning i hele gruppen af danskere med ikke-vestlig baggrund. Siden 00'erne har indvandrere med ikke-vestlig baggrund, samt efterkommere steget fra cirka 5% til 10%, hvortil dette giver udtryk for, at denne gruppe kun bliver ved med at vokse (Ibid.). Helt konkret for danskere med oprindelse i MENAPT-lande indebærer dette, en stigning i år 2000 på omkring 148.000 mennesker til i 2024 at være omkring 298.000 mennesker i Danmark (Ibid.) Af denne grund bliver danskere med oprindelse i MENAPT-lande, kun en større procentdel af den danske befolkning, hvorfor gruppens deltagelse i kulturlivet kun bliver vigtigere.

Denne gruppe er ligeledes relevant at have i fokus, idet gruppen på mange områder anses for at være udfordrende at integrere (Folketinget 2020). I et forslag til en folketingsbeslutning i 2020, beskrives gruppen som "*[...] nogle ansøgere [der] kommer fra lande, hvor borgerne generelt har nogle karakteristika, der giver problemer i Danmark*" (Folketing 2020: 2). Hertil refereres der til kriminalitets- og beskæftigelsesudfordringer. Dermed udgør denne gruppe af danskere med oprindelse i MENAPT-lande en særlig gruppe af danskere med ikke-vestlig herkomst, der ifølge politiske diskurser er besværlig og udfordrende at integrere. Der kan derfor være særlig risiko for, at denne gruppe af danskere med oprindelse i disse lande, kan blive assimileret eller segregeret, idet de i mindre grad deltager i det danske samfund, sammenlignet med andre grupper af indvandrere (Reformkommissionen 2021: 1).

III Problemformulering

Ovenstående problemfelt er med til at give et indblik i kulturlivet i Danmark, samt de udfordringer det står overfor. Ikke mindst er der en mindre del af danskere med ikke-vestlig herkomst, som deltager i langt lavere grad i disse kulturelle fællesskaber. Med afsæt i den udvalgte gruppe af danskere med oprindelse i MENAPT-lande, leder dette ned til specialets problemstilling:

Hvad påvirker danskere med oprindelse i MENAPT-landes deltagelse i kulturlivet og hvad skal der til for at kulturen kan blive til en samlande praksis, på tværs af etniciteter?

Foruden specialets hovedproblemformulering, arbejder jeg ud fra tre forskningsspørgsmål, som dertil er med til at danne de spor, som specialet har til hensigt at undersøge, for at kunne besvare ovenstående problemformulering. Forskningsspørgsmålene er således:

1. Hvordan har politiske diskurser om kultur og kulturdeltagelse hos etniske minoriteter udviklet sig over tid?
2. Hvordan beskriver danskere med oprindelse i MENAPT-lande deres kulturdeltagelse samt deres oplevelse af kulturinstitutionerne?
3. Hvordan kan kulturinstitutionerne tilpasse sig, således den kulturelle deltagelse kan øges for danskere med oprindelse i MENAPT-lande?

IV Teoretisk og begrebsmæssigt rammeværk

Nedenstående teoretiske perspektiver danner tilsammen en teoretisk ramme, hvorigennem kulturens dimensioner tydeliggøres. Disse teoretiske perspektiver danner fire overordnede spor, som trækker tråde ned gennem specialet. Valget af disse spor bygger for det første på specialets videnskabsteoretiske retning, socialkonstruktivismen, idet den peger på, at der ikke findes én objektiv sandhed, men flere sandheder (Esmark et al 2005: 18). Her menes der, at der ikke findes én kultur, men at denne er socialt konstrueret og derfor er omskiftelig, hvorfor specialets teoretiske afsæt tager udgangspunkt i fire forskellige forståelser af kultur. Dette leder mig videre til anden begrundelse af valget af de fire teoretiske spor, specialets metodologiske tilgang. Specialet trækker tråde til både den metodologiske kollektivism, samt til den metodologiske individualisme, da dets forskningsfelt og dertil problemformulering fordrer et blik for både det strukturorienterede og aktørorienterede (Gilje & Grimen 2002: 202). Derved afspejler specialets teorier også dette ved at både at have teorier med fokus på strukturer og ligeledes have teorier med fokus på aktørerne. Med afsæt i dette vil afsnittet starte med en gennemgang af sporet om 'kultur som hierarki', som sætter fokus på kulturen som værende social differentieret. Dernæst vil næste spor gå i dybden med 'kultur som hybrid', der kredser om kulturens foranderlige tilstand, som er bestemt af aktørerne. Det tredje spor 'kultur som tilhørsforhold', tager afsæt i de mekanismer som dikterer, hvornår og hvad der skal til før personer forstås som en del af fællesskabet og den tilhørende fælles kultur. Det fjerde og sidste spor omhandler 'kultur som resonans'. Her sættes der fokus på kulturens kunnen og fremmedgjorthedens konsekvenser.

Kultur som hierarki

Som det første kulturteoretiske spor, inddrages 'Kultur som hierarki', idet dette peger på, hvordan kulturen er strukturelt betinget. Her menes der, at kulturen er socialt differentieret og varierende i forhold til borgernes sociale klasser (Jensen 2014: 294). Dette indebærer, at kulturforbruget i det danske samfund er afhængig af en række baggrundsvariabler, som er medbestemmende i forhold til, hvilken type kultur, der anvendes, og hvor stor aktiviteten er (Ibid.) Med andre ord, er variabler som indkomst og uddannelse, med til at differentiere borgernes forbrug (Jensen 2014: 296). I dette spor bliver der dermed lagt vægt på borgernes sociale positioner, hvortil kulturen her må betragtes som statisk og er dermed kontinuerlig. Her menes der, at på baggrund af de sociale positioneringer og dermed strukturelle tendenser, som kulturen er fasttømret til, må denne være mindre tilbøjelig til at forandre sig. I forbindelse med 'kultur som hierarki' er det relevant at inddrage Pierre Bourdieus forståelse af kultur. I Bourdieus bog 'Distinktionen' sætter han blandt andet fokus på, hvordan kulturen kan betragtes som hierarki, idet nogle former for kultur anses for at være mere eftertragtet end andet (Bourdieu 1995 :202). Dette hænger yderligere sammen med det sociale rum, hvor samfundet inddeles i teoretiske klasser på baggrund af den økonomiske og kulturelle kapital (Bourdieu 1995: 34). Gennem disse sociale positioneringer, opstår der dominerende og mindre dominerende grupper. Her danner den dominerende gruppe en kultur, som bliver mere legitim frem for andre grupperes kulturer. Herigennem bliver der dannet kulturelle hierarkier, hvor retten til at definere, hvad den rigtige kultur er, bestemmes af den dominerende gruppe – denne gruppe kan også betragtes som eliten (Bourdieu 1995: 186). Denne dominerende gruppe kan ofte beskrives som højtuddannede med høj indkomst med en høj samlet kapital, hvilket stemmer overens med perspektivet om 'kultur som hierarki'. I forbindelse med Bourdieus beskrivelser af de teoretiske klasser, inddrager han også termen om smag. Her menes der, hvordan smagen for bestemte aktiviteter eller kunst er påvirket af den sociale klasse man er en del af. For de højere klasser, som besidder enten høj kulturel eller økonomisk kapital handler det om at vise dette frem, altså gennem aktiviteter skal det tydeligt fremgå, at denne klasse har høje kapitalsammensætninger (Prieur 2014: 519). For den ikke dominerende gruppe, også kaldet for arbejderklassen, handler det om smagen for det nødvendige. Med andre ord har man her smag for det man kan få, så det nu engang passer til det man har råd eller kompetencer til (Ibid.). På baggrund af Bourdieus teoretiske klasser og deres tilhørende smage, underbygger dette ovenstående om 'kultur som hierarki', hvor kultur og smagen for denne er påvirket af borgernes sociale klasser.

Kultur som hybrid

I perspektivet om 'Kultur som hybrid' sættes der, modsat ovenstående om social differentiering som forståelse af kultur, fokus på kulturens foranderlige tendenser. Dette perspektiv sætter fokus på, hvordan kultur ikke udelukkende bevæger sig inden for landegrænser, men er, grundet globaliseringen, ikke stedbundet (Jensen 2014: 290). Det er med andre ord konstant i forandring og skal derfor tænkes som strømme. Dette perspektiv sætter fokus på delkulturer, da disse er kendetegnede for, hvordan kulturen kan forstås som strømninger, hvor der hele tiden kan skabes nye fællesskaber. I dette teoretiske spor, forstås kulturen som noget der hele tiden skabes, hvorfor dette spor antager et aktørorienteret. Det er dermed aktørerne der i sammenspil konstruerer kulturen.

I forlængelse af dette analytiske perspektiv på kultur er Stuart Halls beskrivelse af 'Cultural identities' ligeledes relevant at inddrage, idet han blandt andet beskriver kulturelle identiteter som noget, der er under konstant forandring; *"It belongs to the future as much as to the past. It is not something which already exists, transcending place, time, history and culture. Cultural identities come from somewhere, have histories"* (Hall 1999: 225). Citatet understreger dermed, at kulturelle identiteter ikke er fasttømrede og statiske, men derimod positioner, som hele tiden ændres gennem den historie vi kommer fra, samt de kulturelle påvirkninger vi oplever og magtrelationer vi indgår i (Ibid.). Halls beskrivelse af kulturelle identiteter stemmer derfor overens med perspektivet om 'kultur som hybrid', da begge understreger at kulturen og dertil det som mennesket identificerer sig med, er under konstant forandring. Perspektivet her er relevant for specialet i den forstand, at det kan sætte fokus på kulturens flydende tilstand.

Kultur som tilhørsforhold

Som en del af forståelsen og omdrejningspunktet for specialet er det interessant at benytte teorier, som sætter fokus på de mekanismer og grænsedragninger, hvor det tydeliggøres, hvem der tilhører fællesskabet og hvem der ikke gør. Herved inddrages der teorier, som netop er med til at sætte fokus på, hvordan kulturen foruden ovenstående perspektiver, ligeledes kan forstås som værende et spørgsmål om tilhørsforhold. Derfor inddrager jeg Nira Yuval-Davis begreb om 'politics of belonging'. Denne teori arbejder ud fra en tilgang, hvor der politisk konstrueres forskellige tilhørsforhold (Yuval-Davis 2006: 197). Det vil sige, hvem der antages for at være en del af fællesskabet 'nationen', og hvem der ikke gør. Dette beskrives også som *"the dirty work of boundary maintenance"* (Yuval-Davis 2006: 204). Med andre ord, det beskidte arbejde med at opretholde grænser. Yuval-Davis beskriver at disse normative grænser er afhængige og påvirket af eksempelvis sociale placeringer og identitet. I forlængelse bliver værdier særligt betydningsfulde i disse grænsedragninger (Yuval-Davis 2006: 204).

Begrebet om forestillede fællesskaber, inddrages ofte i forbindelse med 'politics of belonging', idet disse to perspektiver begge arbejder ud fra en makroorienteret tilgang til nationale grænsedragninger og tilhørsforhold. Forestillede fællesskaber bygger på en forståelse af nationen og den samlede betegnelse af borgerne der bor i den pågældende nation. Det handler derfor om en forståelse af, at borgerne er medlemmer af nationen og at dette medlemskab ikke er selvvalgt, men snarere naturligt (Anderson 2001: 49). Det er altså ikke noget borgerne selv vælger at blive en del af. Disse fællesskaber bygger derfor heller ikke på ansigt til ansigt relationer, men på en overordnet idé hos borgerne, om hvem der indgår i nationens fællesskab (Anderson 2001: 48). Hertil har disse forestillede fællesskaber stor betydning for, hvem borgerne opfatter som en del af fællesskabet, og hvem der ikke er medlem. Dette kommer særligt til udtryk når fællesskabet er under pres eller der sker ændringer på nationalt plan. Dette kan eksempelvis opstå når nationen oplever store integrations strømme, der kan være med til at ændre nationens sammensætning.

Debatten, vedrørende 'politics of belonging', som Yuval-Davis kredser omkring, omhandler ikke blot om man på papiret er en del af det forestillede fællesskab. Det drejer sig snarere om, hvilke værdier, kultur og adfærd der skal til, før man kan betragtes som en rigtig fuldbyrdet borger i samfundet (Yuval- Davis 2006: 207).

I forbindelse med 'politics of belonging' tales der ofte om rettigheder. Hertil taler Yuval Davis om to forskellige rettigheder; 'spatial rights' og 'membership rights'. 'Spatial rights' omhandler de rettigheder, man sidder i forbindelse med at komme til landet og blive der. 'Membership rights' handler dog mere om, hvorvidt individet er en del af fællesskabet – som aktivt medlem af samfundet (Yuval- Davis 2006: 208-209). Særligt 'membership rights' er for specialet interessant, idet disse ikke blot er pligter, men ligeledes skal betragtes som krav til borgerne (Yuval- Davis 2006: 209). Disse krav er langt mere krævende på individniveau, da det som tidligere nævnt omhandler identitetsmarkører, som for mange ikke kan eller er svære at lave om på. (Ibid.). Det handler om sociale placeringer som herkomst, 'race', sprog, kultur og i visse tilfælde religion. Det er dog forskelligt, hvordan disse 'membership rights' kommer til udtryk, da det som beskrevet kan være baseret på sprog, etnicitet og religion, men ligeledes mere åbne og generelle kategorier som demokrati og menneskerettigheder. Disse mere generelle kategorier, som markører for, hvorvidt et individ hører til et forestillet fællesskab, beskrives som et af de mest gennemtrængende i denne forståelse (Ibid.). Her menes der, at disse åbne kategorier er nemmere for nyttilkomne at indordne sig og derved blive medlem af samfundet, sammenlignet med tidligere beskrevne identitetsmarkører der kan være svære at ændre. Det teoretiske spor om kulturen som tilhørsforhold kredser, som beskrevet, om strukturelle principper om, hvornår man er en del af fællesskabet eller, hvad der forårsager, at man ekskluderes af dette.

Kultur som resonans

Som sidste teoretiske spor vedrørende kultur, inddrages resonans. Forskelligt fra de ovenstående teoretiske spor forstås kultur her ikke som et produkt eller årsagsforklaring på den kulturelle deltagelse, men snarere som et middel til at opnå sammenhængskraft i samfundet.

Begrebet om resonans omhandler et menneskes forbundethed med omverdenen. Det er med til at beskrive de relationer, hvor vi er lyttende og nærværende. Derfor bliver resonans et relationelt begreb. Dertil antager dette teoretiske spor et aktørorienteret perspektiv, hvor kultur forstås som individernes tilknytninger til verdenen. Rosas forståelse af resonans har baggrund i det accelererende samfund, hvor vi oplever at være fremmedgjorte. Denne fremmedgørelse spiller også en central rolle i Axel Honneths teori om anerkendelse, idet manglende anerkendelse eller krænkelse fører til, at individet bliver fremmedgjort for sig selv og omverdenen (Nørgaard 2005: 65). Honneths anerkendelses teori består af tre sfærer, hvorigennem individet skal opleve anerkendelse, for at være fuldt integreret i samfundet (Honneth 2006: 11). Det er dog den sidste sfære, den solidariske, som for dette speciale er særligt interessant. I denne sfære er omdrejningspunktet den anerkendelse, som forekommer i relationen til fællesskaber eller samfundet. Det centrale her er, at individet indgår i fællesskaber, hvor individet kan genkende sig selv og bliver anerkendt for sit engagement. Her bygges der på en fælles forståelse af værdier og normer, som dertil er med til at styrke individets selvværdsættelse (Honneth 2006: 12). Hvis individet i stedet for anerkendelse oplever at blive krænkelse i denne sfære, kommer det ofte til udtryk gennem stigmatiseringer, som dermed kan påvirke individets værdsættelse af sig selv (Nørgaard 2005: 65).

Som elev af Honneth, arbejdede Rosa ligeledes ud fra den kritiske teoris præmisser i den forstand at stille sig kritisk overfor samfundet. Dette gjorde Rosa ved at fremhæve, hvordan løsningen og svaret på fremmedgjortheden, som er konsekvensen af det accelererende samfund, er at danne resonansrelationer, hvor vi er følelsesmæssigt investeret og relateret i relationen (Ståhl 2002: 230). Resonans kan ligeledes beskrives på en mere billedlig måde, med afsæt i den musikalske verden, hvor begrebet også bruges. Resonans kan beskrives som en fysisk streng, mellem et subjekt og verdenen. Når subjektet oplever resonansrelationer, vibrerer strengen. Når strengen er stum, kan det beskrives som denne fremmedgjorthed som vi oplever, gennem det accelererende samfund (Ibid). Fremmedgørelse kan beskrives som en form for modsætning af resonans eller mislykkedes verdensrelationer. Dog er de ikke helt modsætninger, men de indgår nærmere i et indbyrdes dynamisk forhold (Rosa 2016: 199). Forståelsen af fremmedgørelse forklarer Rosa ud fra en relationel tilgang, som ligger i forlængelse af resonansbegrebet. Fremmedgørelse eller fremmedgjorthed opstår når man i de relationer man indgår i, oplever en ligegyldighed eller betydningsløshed overfor disse. Disse relationer kan være i regi af familien, arbejdet eller være religiøse. Man har med andre ord ingen interesse i disse relationer (Rosa 2016: 208).

Resonans kræver et bindeled, som Rosa kalder for resonansrum. Resonansrelationer bliver dermed kun mulige i disse resonansrum. Det kan eksempelvis være rum som, religion og kunst, der kan fungere som moderne resonansrum, da disse indeholder komponenter, for at være et resonansforhold. (Rosa 2016: 200).

I det moderne samfund, er der sket et skift i hvilke rum mennesker søger resonans. Rosa beskriver hvordan kunsten i den vestlige verden i mange tilfælde har trådt i religionens sted, som resonansrum. Kunsten er blevet et uomgængeligt rum for resonans i de vestlige samfund, som "[måske] er *det modernes [...] vigtigste resonanssfære*" (Rosa 2016: 323). Kunsten er for alle og er hævet over politiske og økonomiske lovmæssigheder. Det bliver derfor et rum, som formår at være kollektivt bindende. Rosa skriver, hvordan resonanse forhold kan opleves alle steder, hvor der er 'kunsttempler'. Det indebærer eksempelvis museer, biografer og koncertsale (Rosa 2016: 327). Dette betyder, at finkultur og popkultur har samme forudsætninger for at skabe resonanse relationer. Det handler i sin grundessens om den habituelle pasning, om subjekter oplever resonansrelationer, i det ene eller det andet 'kunsttemple' (Ibid.)

Teoriernes sammenspil

De fire ovenstående teoretiske spor bidrager hver især med en forståelse af kultur. Overordnet kan de fire spor opdeles i at være enten struktur- eller aktørorienteret. Igen kan teorierne opdeles i to par, hvor hvert par enten har fokus på, hvad kulturen er eller, hvad kulturen kan. Dette er centralt, da det giver indblik i kulturens betydning i og for samfundet.

Det første teoripar, sætter fokus på, hvad kultur er. Det vil sige, hvordan den kan forstås, og hvad der påvirker den. I dette spor befinder 'kultur som hierarki' og 'kultur som hybrid' sig. 'Kultur som hierarki' sætter fokus på, hvad og hvem der definerer og bruger kulturen. Med dets strukturorienterede blik peger den derfor på, hvordan sociale positioner bestemmer, og sætter rammer for kultur, og at den derigennem får et mere fast og statisk udtryk. Som nærmest modsætning til dette spor, kan 'kultur som hybrid' findes. Ud fra en forståelse af aktørernes indvirkning på kulturen, bliver denne dermed foranderlig.

Det næste par, som har henholdsvis en struktur- eller aktørorienteret forståelse, er 'kultur som tilhørsforhold' og 'kultur som resonans'. Til forskel fra det tidligere par, omkredser det næste ikke, hvad kulturen er, men snarere hvad den kan og gør. Med andre ord, kredser dette par om, hvilke effekter kulturen har, og hvordan den enten får mennesker til at føle sig inkluderet eller ekskluderet i fællesskabet. Netop spørgsmålet om, hvad der skal til, før man er inkluderet i fællesskabet eller kulturen, berører 'kultur som tilhørsforhold'. Med dets strukturelle forståelse giver dette perspektiv indblik i, hvordan kulturen, forstået som det nationale fællesskab, afgøres af sociale placeringer. Som modpol eller modsvar til dette strukturorienterede blik på kulturens kunnen, findes 'kultur som resonans'. Her fokuseres der på aktørernes

tilknytning til omverdenen, hvorigennem kulturen netop kan være med til at styrke dette bånd. Resonansen bliver dermed et centralt omdrejningspunkt, idet denne peger på, hvordan manglen på resonans, kan få mennesket til at føle sig fremmedgjort eller ekskluderet fra verdenen.

Med afsæt i de ovenstående teoripar, som både indtager et strukturelt og aktørorienteret perspektiv, underbygger dette specialets metodologiske tilgang, som netop bygger på en blanding mellem struktur og aktør (Gilje & Grimen 2002: 205). Teoriernes sammenspil understreger dermed, hvad forståelsen om den kulturelle deltagelse tager afsæt i og må forklares ud fra en dualitet mellem struktur og aktør.

V Forskningsdesign

Case

På baggrund af specialets problemstilling, giver dette anledning til at benytte casestudie, som forskningsdesign, idet denne giver mulighed for at gå i dybden med empirien. Ved brugen af casestudie giver det yderligere mulighed for at samle flere analyser i ét design, ved hjælp af flere metodiske tilgange, for at få indsigt og viden om casen (Antoft & Salomonsen 2007: 32). Derudover anvendes casestudiet med afsæt i den abduktive forskningsstrategi, idet specialet i opstarten orienterer sig mod teoretiske perspektiver. Hertil er det ikke intentionen at teste teoriernes gyldighed, hvorfor specialets case indtager en mere teorifortolkende tilgang. Specialets brug af denne tilgang adskiller sig fra tilgangens idealtypiske brug af teori. Her indtager specialet en overvejende deduktiv start, hvor tilgangens start typisk er induktiv (Antoft & Salomonsen 2007: 39). Dog er forståelsen og anvendelsen af denne casetilgang relevant, idet teorierne fungerer som rammesættende for den senere analyse. Teorierne fungerer derfor som en mur, som analysen dertil spiller bold op af.

Specialets brug af casen som forskningsdesign skal findes i, at specialet har til hensigt at undersøge den kulturelle deltagelse hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Med dette afsæt bliver specialets case derfor den kulturelle deltagelse hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande i Aalborg Kommune. Casestudiets geografiske afgrænsning i form af Aalborg Kommune, begrundes ud fra et spørgsmål om, hvad der er muligt og hvor mine gatekeepers har befundet sig (Flyvbjerg 2020: 622). Med dette forsøger specialet at sætte fokus på en samfundsmæssig tendens, som i problemfeltet gør sig gældende. Derfor er specialet et eksempel på denne tendens og forsøger at komme nærmere det bagvedliggende, der påvirker kulturel deltagelse for denne gruppe. Med andre ord er intentionen med specialets valg af case designet blandt andet at forstå, hvad der påvirker den kulturelle deltagelse hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande (Flyvbjerg 2020: 654). Som tidligere beskrevet inddrages ligeledes

tre forskningsspørgsmål, som har til hensigt at undersøge den overordnede problemstilling og dertil casen. Med en metodologisk position som trækker på kollektivismen og individualismen, samt med afsæt i specialets teorier, forstås den kulturelle deltagelse som en vekselvirkning mellem samfundsstrukturer og aktørernes handlinger. Dermed tilgår specialets forskningsfeltet med den forståelse, at samfund og aktør påvirker hinanden. Specialets forskningsspørgsmål lægger derfor vægt på både samfundsstrukturer ved at kigge på politiske diskurser, men også individernes egne oplevelser og forståelser af den kulturelle deltagelse. Med denne metodologiske tilgang, forstås den kulturelle deltagelse dermed både at være påvirket af, hvordan politikerne forstår og anvender begrebet 'kultur', men ligeledes at deltagelsen kan være påvirket af individernes egne situationer og forståelser.

VI Metode

På baggrund af problemstillingens todeling og specialets metodologiske tilgang, anvender jeg flere metodiske værktøjer. For at kunne besvare specialets hovedproblemformulering og de tilhørende forskningsspørgsmål, gør jeg brug af tre metoder; dokumentanalyse, internetetnografi og interview. Dokumentanalysen anvendes i forbindelse med første forskningsspørgsmål, idet denne metode kan være behjælpelig med at komme nærmere de politiske diskurser. Internetetnografi og interviews benyttes særligt til at kunne besvare andet forskningsspørgsmål vedrørende aktørernes egne oplevelser og forståelser. Disse to metoder bruges i spil, idet disse komplementerer hinanden, hvortil empirien gøres så afdækkende og fyldegørende som mulig. Denne metodiske triangulering er derfor med til at sikre specialets interne validitet, idet brugen af flere metoder er med til at øge troværdigheden af specialets sammenhængskraft og fund (de Vaus 2001: 28). Specialets empiriindsamling gør brug af den abduktive forskningsstrategi, men hvor specialets start er overvejende deduktiv, som dertil påvirker de metodiske værktøjer. I empiriindsamlingen og i analysen af dette, forekommer der en vekselvirkning mellem deduktion og induktion, for bedst muligt at forstå de bagvedliggende forklaringer på problemformuleringen (Birkler 2005: 80). Opbygningen og anvendelsen af de metodiske tilgange, i ovenfor nævnte rækkefølge, skal forklare ud fra mit ønske om at åbne feltet op. Anvendelsen og brugen af disse tre metoder skal forklare ud fra, at der med dokumentanalysen skabes et overblik over forskningsfeltets bredde og den politiske debat, som har gennemsyret forskningsfeltet igennem årene. Internetetnografien er dernæst relevant at bruge, idet den er med til at skærpe feltet i forbindelse med specialets case. Denne metode benyttes derfor før interviews, idet den er med til at give indsigt og viden om informanternes bevæggrunde for kulturel deltagelse. Derfor anvendes internetetnografien, til at skabe et fundament og en basisforståelse for informanterne, inden jeg

foretager interviews. Interviewene bruges som sidste redskab i den metodiske værktøjskasse, da interviewene kan give en mere dybdegående forståelse og indblik i de strukturelle og overordnede tendenser, som jeg har fundet gennem dokumentanalysen og internetetnografien.

Metodiske overvejelser og feltet

Som en indledende del af specialets empiriindsamling, havde jeg et ønske om at foretage feltstudie af de foreninger, som mine informanter kom fra. Baggrunden for at bruge denne metode, skal findes i, at jeg med denne tilgang ønskede at åbne op for forskningsfeltet og skabe en tillid mellem informanterne og mig selv. Feltarbejdet skulle derfor danne grobund for, at informanterne senere vil kunne fortælle om deres oplevelser med tryghed om og tillid til, at jeg behandlede dem og deres fortællinger med respekt (Baarts 2015: 45). Derudover vil det gennem feltstudiet blive muligt at komme nærmere de selvfølgeligheder, som informanterne måske kan have svært ved at få øje på selv. Dette muliggør, at jeg kunne få en endnu dybere forståelse af informanternes kulturforbrug og perspektiv på kultur. Feltstudiet blev dog ikke muligt at gennemføre, da foreningerne jeg havde en forventning om at få informanter fra, for det første var vanskelige at komme i kontakt med og at jeg derfor tyede til andre gatekeepere for at få informanter. For det andet kunne feltstudiet heller ikke lade sig gøre, da foreningerne grundet forskellige omstændigheder ikke havde meget aktivitet i perioden, hvor jeg ønskede at indsamle empiri.

Feltet og min rolle

Et væsentligt fokuspunkt, der for mit speciale står centralt, er forskellen på mit eget etniske ophav og danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Det er derfor noget jeg som forsker, har været opmærksom på fra empiriindsamlingens start, hvorfor jeg i mine besøg hos informanterne har været opmærksom på mit eget sprogbrug og handlinger. Forskellen i informanternes og mit etniske ophav, ser jeg både have fordele og ulemper. På den ene side, kan det være udfordrende at komme helt tæt på de informanter jeg ønsker at forstå. Katrine Fangen beskriver blandt andet i sin bog om deltagende observation, at der kan være en automatisk afstandtagen fra mig, som forsker og som etnisk dansker. Jeg kommer med andre ord fra majoriteten i Danmark og derfor med et andet etnisk ophav, som kan skabe en anderledes håndtering og forståelse af mig (Fangen 2010: 150). Her kan jeg, og blandt andet med min relation til gatekeeperen ude på Trekanten, betragtes som et sendebud fra myndighederne. På den anden side, kan det dog også være fordelagtigt at være udenforstående og ny i dette felt. Her menes der, at jeg med min forforståelse og perspektiver har andre forudsætninger for at komme nærmere det, som kan blive betragtet som

selvfølgeligheder, når man til hverdag befinder sig i dette felt. Det skal dog i denne forbindelse pointeres, hvordan berøringens angsten for feltet lader sig mærke og dertil også påvirker mine overvejelser, med tilgangen til feltet. Dette kommer særligt til udtryk i udarbejdelsen af interviewguiden, hvor spørgsmålenes ordlyd er et vigtigt omdrejningspunkt, idet disse spørgsmål skal være imødekommende og åbne overfor informanternes forståelse og oplevelser. Det var derfor vigtigt, at jeg før empiriindsamlingen forsøgte at sætte mig ind i feltet og at i selve interviewsituationen fokuserede på at skabe tillid mellem mig og informanterne.

Gennem mine interviews, har jeg i tre ud af fem gange været hjemme hos informanterne. De sidste to interviews blev dog ligeledes afholdt i genkendelige omgivelser for informanten. Det fandt jeg hurtigt ud af, ofte gav dem en større tryghed, idet omgivelserne var hjemlige. Dette har derfor været med til at øge den økologiske validitet, da informanterne før interviewets start gav udtryk for selvsikkerhed og tryghed. Dette kom ofte til udtryk gennem tilbud om kaffe og andet spiseligt hjemme hos informanterne. Det skal i denne forbindelse ligeledes pointeres, at dette fokus på mad og drikkevarer er blevet omtalt af informanterne selv, som en kulturel skik, hvor der ofte tilbydes drikkevarer og mange små lækkerier, som dadler, nødder og andet godt fra informanternes oprindelsesland. Som ny til feltet var denne begrundelse mig uklar, men efterhånden som jeg snakkede med flere af mine informanter, gav de udtryk for, at jeg som gæst helst drak og spiste noget af deres fremsatte overdådige "ta' selv bord". Efterhånden som jeg tog for mig af disse lækkerier, var det klart at dette vakte glæde hos informanterne, som var med til at skabe en mere afslappet stemning i interviewsituationen.

Gatekeepers

I empiriindsamlingen anvender jeg mange typer af gatekeepers, idet adgangen til feltet ikke er umiddelbar i mit tilfælde. Dertil benytter jeg mig af to forskellige hoved gatekeepers, der på hver deres måde og område har stiftet bekendtskab med feltet. Disse gatekeepere fungerer derved som dørmænd, der giver mig adgang til feltet (Whyte 1993: 291). Den første gatekeeper, har jeg fået kendskab til gennem mit studiearbejde, og hvor vedkommende kan beskrives som en nøgleperson på Trekanten i Aalborg Øst. Vedkommende har givet mig kontaktoplysninger på de grupper og foreninger, som er relevante for specialet. Det er dermed foreninger, hvis medlemmer har oprindelse i MENAPT-landene. Trekantens gatekeeper har været afgørende for at få adgang til feltet, men hvor jeg samtidigt er bevidst om den autoritære rolle som min gatekeeper har i organisationen. Derfor bliver denne gatekeeper kun brugt som mellemlid til at starte med, hvortil jeg efterfølgende selv er i direkte kontakt med informanterne. Foruden den autoritære rolle, kan der med brugen af gatekeepers også være andre udfordringer, idet gatekeeperen som udgangspunkt udvælger de personer, som vedkommende videresender til mig. Her menes der, at gatekeeperen kan have til-eller

fravalgt potentielle informanter, hvorfor der kan opstå en social desirability bias, idet gatekeeperen kan have et ønske om at præsentere de bedste og mest positive overfor kultur og yderligere organisationen vedkommende er en del af. Herved kan der opstå en skævvridning i de informanter, som gatekeeperen henviser til (de Vaus 2001: 81). Som tidligere beskrevet, var det dog kun få informanter denne gatekeeper skabte kontakt til. Det vil sige, at specialets informanter i langt højere grad er fundet på anden vis.

I forbindelse med informanterne har jeg været opmærksom på at min rolle forstås og accepteres af informanterne, således der eksisterer en gensidig forståelse af meningen med undersøgelsen (Karpatschof 2020: 573). I mine første interviews, gjorde jeg det tydeligt for informanterne, at hvis de kendte nogen i deres netværk der kunne have interesse i at snakke med mig, måtte de meget gerne videresende mine kontaktoplysninger eller omvendt. Denne sneboldeffekt har været effektiv og medførte at gruppen af informanter voksede. Den anden gatekeeper, som jeg har benyttet mig af, har kendskab til feltet, på baggrund af boligplacering og daglige rutiner. Informanterne, som vedkommende har hjulpet med at skabe kontakt til, kender gatekeeperen derfor igennem sit eget netværk. Denne persons rolle er mindre autoritær i forhold til informanterne, hvorfor jeg i mindre grad er opmærksom på brugen af denne.

Dokumentanalyse

På baggrund af forskningsspørgsmålet om de politiske diskurser vedrørende kultur og kulturforbrug for danskere med oprindelse i MENAPT-land, fordrer dette at benytte dokumentanalysens metodiske værktøjer. Ved hjælp fra dokumentanalysen, bliver det muligt at undersøge hvordan de politiske diskurser om ovenstående har ændret sig over tid (Lynggaard 2020: 185). Denne metodiske tilgang kan dermed være med til at give indsigt i de strukturelle tendenser og forståelser af kultur og kulturforbrug, som kan have haft indflydelse på kulturdeltagelsen hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande. I valget af dokumenter, benytter jeg både avisartikler, men ligeledes politiske tiltag og forskning, som beskriver kulturen, i forhold til hvad den består af eller hvordan kulturen bruges politisk. Dertil er dokumenterne valgt ud fra en bred tidsramme, idet dokumenterne netop har til formål at beskrive den politiske udvikling, hvorfor dokumenternes tidsramme er fra 2005-2019. Konkret vil dokumenterne hver især give perspektiver på den politiske brug af kultur. Her vil der både være fokus på kulturelitens forståelse af kulturen, men også hvordan denne smitter af og bliver udgangspunktet for den kulturelle forståelse, i forsøget på at bruge kulturen som integrationsværktøj. I empiriindsamlingen har der derfor været fokus på hvem afsender har været og i hvilken sammenhæng dokumentet er kommet til (Højsbro 2008: 14). Overordnet set består specialets dokumenter primært af tertiære dokumenter, idet disse er produceret efter begivenhederne artiklerne beskriver og er derfor en bearbejdning af disse (Lynggaard 2020: 188). Der anvendes dog også få

sekundære dokumenter, da der ligeledes refereres tilbage til politiske tiltag, som er beskrevet på Regeringens hjemmeside, hvorfor dette er produceret i sammenhæng med tiltagenes igangsættelse (Lynggaard 2020: 187). I tabellen nedenfor ses de forskellige dokumenter, som anvendes i den senere analyse.

Titel	Årstal	Type	Distributør
Tale: Kulturkampen bliver lang og sej.	2005	Artikel	Information
Kulturminister skaber ny splid om kanon.	2006	Artikel	Information
"Særlig dansk"	2006	Eksisterende forskning	Kvinder, Køn & Forskning
Kulturpolitiske kanonkugler	2007	Eksisterende forskning	K&K
Regeringsprogram: Kultur er integrationspolitik	2010	Artikel	Information
Viden > vækst > velstand > velfærd.	2010	Oplysning om tiltag	Regeringen
Det etnisk mangfoldige samfund	2014	Eksisterende forskning	Hans Reitzels forlag
Kulturkanon	2015	Baggrundsartikel	Faktalink
Samarbejde om bedre integration	2016	Oplysning om tiltag	Regeringen
Stramninger skal nedbringe antallet af asylansøgere	2016	Oplysning om tiltag	Regeringen
Kulturen binder os sammen og bygger bro	2018	Artikel	Jyllands-Posten
Kultur bygger bro i udsatte boligområder.	2019	Oplysning om tiltag	Kulturministeriet
Børn og unge i udsatte boligområder	2022	Oplysning om tiltag	Kulturministeriet

Internetetnografi

På baggrund af ovenstående mislykkedes ambitioner og intentioner om feltarbejde, fandt jeg frem til at én af foreningerne, som jeg stiftede bekendtskab til, havde en Facebook side, hvorfor jeg i stedet i min indledende empiriindsamling benytter internetetnografi. Metoden anvendes for at opbygge en forståelse for foreningen, men også som en generel indflyvning til denne etniske gruppe og deres interesseområder og kulturforståelse. Selve det empiriske grundlag, der dannes her, fylder ikke meget i den senere analyse, idet denne metodiske tilgang, som tidligere beskrevet, blot anvendes som en indledende og opbyggende metodisk tilgang.

Netop for at forstå specialets felt og tilhørende informanter, kræver dette foruden interviews, en nærmere undersøgelse af de interaktioner og den fælles forståelse, som ligger til grundlag for danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Dette kommer jeg nærmere, ved at undersøge et online fællesskab. Derfor tager jeg afsæt i et side baseret internetetnografisk studie, hvor jeg hertil kigger på et fællesskab, på én Facebook side (Larsen 2018: 204). Valget af denne gruppe, skal findes i at denne hører til i Aalborg, men at den samtidigt rækker langt ud i Nordjylland med over 2.000 medlemmer. Brugen af internetetnografien, har sine fordele, idet det i modsætningen til det almene feltstudie, bliver muligt at følge gruppen over en længere periode (Baarts 2015: 53). Her forstået som, at internetetnografien er nemmere tilgængelig og hvor det bliver muligt både at gå tilbage i tiden, men samtidigt kontinuerligt følge udviklingen i foreningen. Internetetnografien strækker sig derfor over en etårig tidsperiode, fra marts 2023 og frem til maj 2024. Da denne metode blot bruges som en indledende metodisk tilgang til empiriindsamlingen, anvendes denne i mindre omfang i analysen, men danner blandt andet derimod grundlag for interviewguiden og den grundlæggende forståelse af feltet. Enkelte pointer trækkes frem i analysen, men ellers fremgår metodens empiri som bilag (Bilag 1).

Interview

Som en tredje metodisk tilgang og i forlængelse af ovenstående vedrørende internetetnografi, benytter jeg også kvalitative interviews i empiriindsamlingen. Denne metode er valgt, på baggrund af intentionen om at få adgang til danskere med oprindelse i MENAPT-landes forståelse og oplevelse af kultur og kulturforbrug. Formålet med disse interviews er, på baggrund af specialets socialkonstruktivistiske retning, hvordan ovenstående italesættes og i praksis udføres (Tanggaard & Brinkmann 2020: 36). Hertil benyttes primært det semistrukturerede interview, da denne interviewform tager afsæt i forud dannede spørgsmål, men hvor der samtidigt er muligt at stille andre opfølgende spørgsmål, som giver interviewene en form, hvor der er

plads til at informanterne også kan præge interviewets emner (Højsbro 2008: 6). Dette kan dog både være en fordel, men også en vanskeliggørelse af interviewet, idet den semistrukturerede form kan lede til, at informanterne drejer interviewet i en helt anden retning, end hvad der er tanken og intentionen bag.

Specialets semistrukturerede interview udspringer dels af de teoretiske perspektiver. Dette indebærer at udformningen af de konkrete spørgsmål, tager afsæt i disse teorier (Tanggaard & Brinkmann 2020: 42, bilag 2). Derudover afspejler spørgsmålene yderligere en forståelse af feltet, som er blevet præsenteret tidligere i specialet (jf. Kapitel II). Informanterne til disse semistrukturerede interviews, er fundet gennem de tidligere beskrevne gatekeepere. Interviewguidens afsæt i de teoretiske vinkler er valgt, da specialets forskningsstrategi bygger på en vekselvirkning mellem induktion og deduktion, hvortil specialets start er overvejende deduktiv.

Præsentation af informanterne

Informanterne består af en gruppe af danskere med oprindelse i MENAPT-lande, som er en blanding på tværs af køn og social klasse. Dog består gruppen overvejende af kvinder, hvortil gruppens aldersspænd er mellem 40-50 år. Informantgruppens ensformige udtryk, antages at have betydning for analysens fund. Det vil sige grundet informanternes overordnede samme køn og alder, er der emner og perspektiver, som må forventes at være anderledes for mænd eller andre aldersgrupper. Derved giver specialets informantgruppe, særligt indblik i kvinder mellem 40-50 år med oprindelse i MENAPT-landes forståelse og kulturelle deltagelse.

I forbindelse med informanternes etniske ophav, er jeg bevidst bevidst om, at disse er forskellige fra hinanden, selvom jeg tager udgangspunkt i betegnelsen MENAPT. Det skal dog pointeres, at der inden for betegnelsen er forskel på borgerne og det er derfor med stor forsigtighed, at jeg anvender denne. Jeg har valgt ikke at angive informanternes oprindelsesland, grundet ønsket om at de skal forblive anonyme. Nedenfor ses specialets informanter.

Navn*	Alder	Køn	Migreret til eller født i DK
Rafa	+50	Kvinde	Migreret
Abu-Bakr	+50	Mand	Migreret
Eisa	+50	Kvinde	Migreret
Faisa	+40	Kvinde	Migreret
Widad	+50	Kvinde	Migreret

* Navnene er blevet anonymiseret

Som det kan ses i ovenstående tabel, er alle informanter 1. generations indvandrere. Dette har ikke været intentionen fra specialets start, da tanken var at 2. generations indvandrere ville være nemmere at få fat i og i tale. Denne antagelse blev dog modbevist af informanterne selv, da de var mere end villige til at snakke og gerne ville hjælpe mig. Med specialets fokus på danskere med oprindelse i MENAPT-landes deltagelse i kulturlivet, blev udfaldet af informanterne, dog også mest hensigtsmæssigt. Her menes der, at informanterne repræsenterer den andel i betegnelsen om danskere med oprindelse i MENAPT-lande, som selv er kommet til landet og derfor kan give en dybere forståelse for nytilkomnes kulturelle deltagelse. De repræsenterer dermed en vigtig stemme, som giver indblik i denne centrale gruppe af de mindre aktive kulturforbrugere. Det har dog gennem processen med at finde informanter, været vanskeligt at få kontakt til borgerne. Af flere omgange, har jeg været i kontakt med potentielle informanter, hvortil dialogen pludselig er stoppet eller ønsket om at deltage i et interview blandt andet trækkes tilbage under selve interviewet. Derfor består specialets informantgruppe af et begrænset antal personer, men hvor informanternes beskrivelser anses for at give et godt og centralt indblik i gruppens kulturelle deltagelse.

VII Analysestrategi

Analysen består af tre dele, hvis formål hver især er at give indblik i de tidligere beskrevne forskningsspørgsmål. Første del af analysen vil sætte fokus på de politiske diskurser og tendenser, som gennem tiden har hersket i forbindelse med kultur og kulturforbruget hos minoritetsgrupper. Dernæst vil jeg gennem mine interviews sætte fokus på, hvordan informanterne beskriver deres kulturforbrug, og hvordan de forstår de offentligt støttede kulturinstitutioner. Den sidste del af analysen vil på mere overordnet vis diskutere, hvordan kulturinstitutionerne kan skabe inkluderende praksisser og rum for etniske minoriteter. Gennem analysens tre hoveddele, bliver specialets teoretiske spor anvendt i samspil med empirien, hvor sporerne fungerer som overordnede linjer i analysens afsnit. Med andre ord bruges de fire teoretiske spor 'kultur som hierarki', 'kultur som hybrid', 'kultur som tilhørsforhold' og 'kultur som resonans', som briller, empirien forstås og tolkes gennem. Analysens fund og besvarelse af specialets problemformulering, samles op og tydeliggøres til sidst i konklusionen.

VIII Analyse

Kulturpolitikken gennem tiden

For at komme nærmere specialets første arbejdsspørgsmål, vedrørende de kulturpolitiske diskursers udvikling gennem tiden, vil nedenstående afsnit netop sætte fokus på brugen af kulturforståelser i det danske samfund. Hertil vil der inddrages eksempler på, hvordan kulturen er blevet brugt politisk. Afsnittene dykker ned i, hvordan kulturen er blevet brugt i den politiske debat, og hvor det i nogle tilfælde er blevet anvendt som et integrationsværktøj. Afsnittene vil afdække både de mere positive forståelser af 'kultur', men også de mere kritiske, for at fange den samfundsmæssige debat kulturbegrebet har gennemgået. Derudover, hvordan kulturdeltagelsen hos danskere med oprindelse i ikke-vestlige lande forstås og beskrives politisk.

Kontroversen om kulturkanonen

Under den første regering med Anders Fogh Rasmussen som statsminister i 2001, blev Brian Mikkelsen kulturminister. I perioden som kulturminister blev Mikkelsen inspireret af litteraturkanonen, som er en del af pensum for folkeskoler og gymnasier. Denne kanon, danner kort sagt retningslinjer for, hvilket litteratur og kunst, der betegnes som særligt godt og som dertil skal forstås, som en vigtig del af den danske kulturarv. Brian Mikkelsen ønskede derfor at skabe en national kulturkanon, som skulle afdække, hvad der var det fineste og vigtigste inden for genrerne; arkitektur, design, billedkunst, scenekunst, film, litteratur, musik og børnekultur (Madsen 2015). Formålet med denne kanon var, ifølge Mikkelsen, at give danskerne kendskab til den danske kulturarv, og give indblik i de kulturelle værdier, det danske samfund bygger på (Mikkelsen 2005). Tilblivelsen af denne kanon, var dog ikke uden konflikter, idet mange kritiserede den for at være formet af få udvalgte dommere, og dermed ikke lavet på baggrund af en bred national diskussion om, hvilke værker kanonen skulle bestå af. Foruden pointerede nogle kunstnere, at en national kanon, for det første, var med til at nedgøre noget kultur, for at kunne fremhæve noget andet kultur og for det andet, at danskerne godt selv kunne vurdere, hvad de mente var vigtigt og ikke behøvede en national retningslinje (Madsen 2015). På trods af denne kritik af kulturkanonen, blev den alligevel formet. Senere anvendte kulturminister Brian Mikkelsen, kulturkanonen i sin tale i Det Konservative Parti, hvor han udtalte

"En middelalderlig muslimsk kultur [der] aldrig [bliver] lige så gyldig herhjemme som den danske kultur, der nu engang er groet frem på det stykke gamle jord, der ligger mellem Skagen og Gedser og mellem Dueodde og Blåvandshug." (Mikkelsen 2005).

I citatet, som Mikkelsen er blevet kritiseret for efterfølgende, bruges kulturkanonen som et værn eller som en form for værktøj til kampen mod antidemokratiske tendenser i muslimske indvandrergupper. Kulturkanonen blev derfor til en del af Brian Mikkelsens eget politiske projekt, som fik mange fra kanonudvalgene til at trække sig (Sørensen & Fyhn 2006). Diskussionerne vedrørende Kulturkanonen berørte med andre ord, hvad de danske nationale værdier er, der med Kulturkanonens uddøen og den vedvarende debat aldrig har fået et endeligt svar. I forlængelse af kulturkanonen kan denne beskrives ud fra teoriperspektivet om 'kultur som hierarki', idet kanonen netop skildrer en hierarkisk forståelse af, hvem der definerer, hvad der er den rigtige kultur frem for noget andet. Hertil kan Bourdieus kulturelle hierarkier tilføjes, i forbindelse med, hvordan det er samfundets elite, der definerer kulturen. Dette ses idet det kun var fagprofessionelle, som formede kanonen og ligeledes var det politikere, her Kulturministeriet, som udvalgte disse. Kulturkanonen kan dermed betragtes som en magtudøvelse, hvor eliten i det danske samfund udpeger, hvad der er det bedste og vigtigste inden for disse kunstneriske genrer (Skot-Hansen 1992: 6). Foruden denne kulturelites påvirkning af kulturpolitikken, bliver der i artiklen "Kulturpolitiske kanonkugler" af Camilla Møhring Reestorff fra 2007, netop sat fokus på både kulturkanonen, men også Dansk litteraturkanon og hvordan deres forsøg på at skabe lokale kulturforståelser, er med til at underminere transnationale kulturforståelser (Reestorff 2007: 87). I Reestorffs artikel beskriver hun, hvordan der med den globaliserede verden sker et tab i forholdet mellem landegrænser og kultur.

I forlængelse af Reestorff, som diskuterer kulturkanonens intentioner, kan dette ses som en direkte modarbejdelse af det andet teoretiske spor om 'kultur som hybrid'. Med andre ord bliver kulturkanonen et forsøg på at bevare de nationale grænser inden for kulturen, og hvor man forsøger med denne kanon at sikre en intern, national, fælles forståelse af kultur. Her forsøger man at inddæmme de forandringer, som kulturforståelsen oplever, ved at lave nationale rammer for, hvad der betragtes for mere korrekt kultur, frem for noget andet. I et forsøg på at opretholde denne relation, kan kulturkanonen ses som en kulturpolitisk strategi, for netop at bevare forholdet mellem landegrænser og kultur. Som tidligere beskrevet, nedsatte Brian Mikkelsen i 2004, et kanonudvalg, som skulle forme og udvælge værkerne til kulturkanonen, hvis formål var at danne referencepunkter til, hvad der var særligt dansk (Reestorff 2007: 90). Reestorffs artikel kommer også nærmere regeringens behov for en national kanon. Hun fremhæver i artiklen flere udtalelser fra regeringen, men også fra kulturkanonen, hvor behovet for en national sammenhængskraft er tydelig "*Betoningen af sammenhængskraft finder man også i regeringsgrundlagene fra 2001 og 2005. National kohærens opleves altså som en styrke for nationen og som noget, der derfor er centralt at bevare*" (Reestorff 2007: 93). Hun forklarer dette med, at det på baggrund af tabet af de territoriale grænser, grundet globaliseringen, bliver endnu mere vigtigt for den danske nationalstat at bevare en fælles dansk kultur (Reestorff 2007: 94).

I forlængelse af denne opfattelse, beskriver hun, hvordan ikke-vestlige kulturer bliver opfattet som trusler mod den danske kultur. Denne trussel beskriver Reestorff, er én af konsekvenserne af den globaliserede verden vi lever i, hvor der findes mange, og til tider modstridende, forståelser af hvordan verdenen hænger sammen (Reestorff 2007: 102). Herigennem opstår der en 'os' og 'dem' tænkning. Den danske kultur, 'os', bliver til i kontrasten til 'dem', altså de ikke-vestlige kulturer, hvortil denne danske majoritetskultur forstærkes gennem eksempelvis kulturkanonen, da den fremhæver "*hvem vi borgere er*" (Reestorff 2007: 103). Hertil bliver de nationale og kulturelle grænser tegnet markant op, hvor kanonen med afsæt i ovenstående ligeledes kan være et spørgsmål om tilhørsforhold, som specialets teoretiske spor 'kultur som tilhørsforhold' kredser om. Kulturkanonen kan derved forstås som en inklusionens mekanisme, idet den 'rigtige' kultur skal dyrkes, før man kan blive betragtet som en del af 'os'. Kulturkanonens vægtninger bliver derfor til en af de sociale placeringer, som er afgørende for, hvorvidt nytilkomne kan betragtes som en del af fællesskab.

Den litterære adskillelse af dem og os

I forlængelse af ovenstående perspektiv om kulturkanonen, bliver der yderligere i en artikel af Kirsten Thisted fra 2006, sat fokus på den førnævnte Dansk litteraturkanon og udfordringen med 'indvandre elevers' forståelse af dansk litteratur (Thisted 2006: 23). Thisted fremhæver, at kanonen skal anvendes til at udlede "*det særlige ved dansk kultur*", og ikke et bredt kulturelt indhold (Ibid.). Gennem hele kanonen beskrives flerkulturelle elever kun indirekte, med undtagelse af ét sted, hvor gruppen bliver generaliserende beskrevet, som Thisted skriver (Thisted 2006: 24). Dermed er det en gruppe som kanonen prøver at inddrage, men hvor forsøget mislykkedes. Hertil fremhæver Thisted, at kanonen ikke formår at håndtere eller hjælpe, hverken læreren eller de flerkulturelle elever med deres rolle til den litterære kulturarv. Her menes der at kanonen refererer til den danske historie gennem brugen af 'vi', men som politisk set, ekskluderer flerkulturelle borgere (Thisted 2006: 25). I en central del af Thisted's artikel pointerer hun, hvordan minoritets elever i store træk ikke har noget imod at læse dansk litteratur. At de i mange tilfælde minder om deres etniske danske kammerater, men at udfordringen og de kulturelle forskelle, bliver gjort tydelige af systemet. Her fremhæver Thisted en konkret fortælling om, hvordan klasselærer i deres forsøg på at være imødekommende, kommer til at lave en skelnen mellem dansk kultur og en minoritets elevs baggrund, idet læreren refererer til litteraturen som dansk og minoritets eleven som 'din baggrund' (Ibid.). Dette kan uheldigvis blive til en ekskluderende tendens, hvor minoritets eleven, kommer til at stå uden for fællesskabet i klassen.

Med udgangspunkt i det teoretiske spor om 'kultur som tilhørsforhold', kan den litterære kanon og anvendelsen af denne i undervisningen, betragtes som et udtryk for, at anden etniske borgere til en vis grad ikke betragtes som en del af det danske fællesskab eller den danske kultur, idet der i eksemplet oven for skelnes mellem 'din' og 'min' baggrund. Gennem kanonens svage italesættelse af flerkulturelle elever, og med fokus på 'den særlige danske kultur', peger dette på, at der tegnes meget tydelige grænser op for, hvad den fælles danske kultur består af, som dertil står i modsætning til et mere multikulturelt fokus. Den danske litteratur kanon er i sig selv foruden, at den kan fremstå som nationalromantisk, ikke udfordrende i forhold til integration. Det positive ved denne kanon er, at den gør alle til lige, da ønsket er *"at gøre både den samtidige og den ældre litteratur til elevernes bagage"* (Thisted 2006: 26). Altså er litteraturen noget man får og ikke noget man har, som dermed ligestiller eleverne. Ovenstående perspektiver på både kulturkanon og dansk litteraturkanon, der blev lavet i 00'erne, giver indsigt i den nationale kulturforståelse, som i disse tilfælde er med til at lave grænsedragninger mellem 'rigtig' og 'forkert' kultur.

Kulturen som integrationsværktøj

Foruden ovenstående politiske perspektiver på, og brug af kulturen, blev der senere i et regeringsprogram fra 2010, argumenteret for, hvordan kulturen kan fungere som integrationsfremmende, set som kultursektoren (Regeringen 2010: 29). Begrebet om integration er dog svær og flydende. Det kan dog kort opdeles i tre typer for tilpasning af nytilkomne, til det danske samfund. Disse former er: assimilation, gensidig integration og segregation (Ejrnæs 2014: 390). Assimilation indbefatter, at indvandrere, på en række forskellige områder, skal gøres lig med den danske befolkning. Dette gøres mere eller mindre tvunget, hvor indvandreres vaner og værdier tvinges til at blive ændret således, at de ligner de danske. Den gensidige integration lægger derimod vægt på, at grupperne, danskerne med anden etnisk herkomst og etniske danskere, påvirker hinanden. Således, at begge grupper adopterer lidt fra hinanden, men hvor grupperne stadig eksisterer, bare i et mere flydende format. Den sidste form for integration er segregation, som indebærer, at grupperne holder sig helt adskilt, hvor der kan opstå parallelsamfund (Ibid.). Selvom vi i Danmark gerne vil have den opfattelse, at vi overvejende gør brug af den gensidige integration, peger forskningen på, at dette ikke er tilfældet. Der har gennem den danske integrationspolitiske historie været fokus på alle tre former for integration, hvor assimilation har vundet større indpas i den nuværende integrationspolitik (Ejrnæs 2014: 392-393). Det kan blandt andet ses via regeringens stramninger af udlændingepolitikken i 2016 (Regeringen 2016 (a), Regeringen 2016 (b)).

For at vende tilbage til regeringsprogrammet fra 2010, gøres det her tydeligt, hvordan kulturen skal fremme integrationen, idet der skal laves fleres kulturtilbud i belastede boligområder, som skal forbedre mulighederne for indvandrere at lære om dansk kultur (Møller & Arrouas 2010). Dette bliver dermed også fremført som en assimilations tendens, da *"Vi har gjort op med tanken om, at alle værdier er lige gode. Danskerne ønsker respekt om dansk kultur og de principper, som det danske samfund bygger på. Væk er den slappe og eftergivende ligegyldighed"* (Regeringen 2010: 6). Med afsæt i det teoretiske spor om 'kultur som tilhørsforhold', kan regeringsprogrammet forstås som en måde, hvor kulturel deltagelse gøres til en central social placering, idet denne skal afgøre, hvorvidt man er en del af nationen eller ej. Med andre ord skal den øgede kulturelle deltagelse være medbestemmende til, hvornår man er en del af fællesskabet og samtidigt dikterer, hvilken kulturel aktivitet som er korrekt.

I en artikel fra Information, udtaler Jørn Langsted professor ved Institut for Æstetiske Fag ved Aarhus Universitet, sig om regeringsprogrammet, hvortil han fremhæver sin usikkerhed og kritik af kulturens rolle i programmet. Han mener ikke, at kulturen kan løse integrationsudfordringen alene, og at roden på denne udfordring skal findes et andet sted. Han pointerer, hvordan den assimilerende kulturtendens ikke er vejen frem, men en dybere forståelse for det multikulturelle samfund er nødvendig (Møller & Arrouas 2010). Ud fra ovenstående kan det teoretiske spor om 'kultur som hierarki' ligeledes inddrages, idet dette peger på, at den elitære forståelse af kultur i Danmark kan antages at være statisk og mindre modtagelig over for forandring. Dette kan ses ud fra, at den politisk bestemmes af samfundets kulturelite, som kan have et ensidigt blik på kultur. Her kan man stille spørgsmålet om, hvorvidt den politiske kulturforståelse er blevet for optaget af den danske monokultur og ekskluderer ubevidst det multikulturelle samfund?

På trods af regeringsprogrammet fra 2010, og det øgede fokus på kulturen som et instrument til at sikre integration, løb dette fokus for en tid ud i sandet. Der blev dog igen i 2018 skabt opmærksomhed på emnet, med temaet på Kulturmødet *"At bygge bro"*. Her er der netop igen fokus på kulturen og hvordan den kan have en positiv indflydelse på at skabe integration og tillid (Bock 2018). Den tidligere kultur- og kirkeminister Mette Bock fremhæver, hvordan det er essentielt at indgå i forenings-eller kulturlivet, også på tværs af grupper, idet der opstår samtalerum, når man er samlet om kunstneriske oplevelser. Kulturen, som Bock påpeger, er opbyggelig (Bock 2018). Bock mener her, at kulturen kan være med til at opbygge tillid og relationer på tværs af grupper. I forlængelse af ovenstående fokus på *"at bygge bro"*, lavede Kulturministeriet en pulje i 2019, ved navn Kulturbroen, som havde til formål at understøtte børn og unges møde med kunsten, i udsatte boligområder. Altså skulle puljen bygge bro på tværs af sociale, religiøse og kulturelle forskelligheder (Kulturministeriet 2019). Kulturministeriets pulje støttede i alt otte projekter, geografisk spredt over hele landet, hvor der ud fra Dorte Skott-Hansens 'Empowerment' bliver lagt vægt på

en høj involveringsgrad af deltagerne og hvor disse projekter yderligere bærer præg af nytænkning, sammenhængskraft og inklusion (Kulturministeriet 2022). Dette kan derfor anses for at stå i modsætning til tidligere politiske tiltag, især i form af kanonerne, idet dette i højere grad tager afsæt i det teoretiske spor om 'kultur som hybrid'.

Hvad påvirker den kulturelle deltagelse?

Med udgangspunkt i specialets andet arbejdsspørgsmål omhandlende, hvordan informanterne beskriver deres kulturelle deltagelse, vil afsnittet nedenfor komme dette nærmere, men i den sammenhæng også hvad der tiltrækker og udfordrer den kulturelle deltagelse hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Nedenstående afsnit kommer derfor ind på seks indblik i, hvad der påvirker den kulturelle deltagelse for gruppen.

Socialiseringens betydning

Med afsæt i informanternes udtalelser vedrørende deres deltagelse, bliver der blandt andet sat fokus på informationsmængden, men ligeledes tilknytningen til institutionen. Det er disse primære beskrivelser som mange af informanterne sætter fokus på i deres forklaring på deltagelse, eller mangel derpå, i de offentligt støttede kulturinstitutioner. Som en af hovedforklaringerne på informanternes manglende deltagelse i kulturinstitutionernes kulturtilbud, fremhæves det, hvordan den generelle information om disse kulturtilbud mangler. Her beskriver mange af informanterne, at de ikke aner, hvad der foregår på kulturinstitutionerne, og at de derfor heller ikke deltager:

"Jeg var der én gang, men som sagt jeg ved ikke. Altså jeg kender. Jeg ved ikke. Jeg får ikke nogen besked om hvad de, hvad de afholder eller så hvis der var noget interessant for mig, så vil jeg gerne selvfølgelig deltage, hvis jeg har tid til det" (Bilag A: 239-241)

I citatet oven for fremhæves det netop, hvordan informanterne mangler den rette information om, hvad der foregår på kulturinstitutionerne. Denne første forklaring vedrørende informationsmængden, stemmer overens med en norsk undersøgelse "Funn fra pilotprosjekt i Mangfoldseffektstudier" fra 2021, som netop kigger nærmere på anden etniske borgeres fravær på ti norske kulturinstitutioner. Her undersøges baggrunden for dette fravær hos denne målgruppe. Undersøgelsens rapport fremhæver tre hovedkonklusioner, som ikke-brugerne påpegede var centrale for deres manglende deltagelse. Blandt disse tre var netop manglen på information:

"Deltakere i to fokusgrupper delte at de ikke har sett arrangørorganisasjonens markedsføringskampanjer. Det virket som om deltakerne falt utenfor målgruppen for Facebook-innlegg eller ikke besøkte de stedene der flyers og reklametavler ble satt ut. I en av disse gruppene var deltakerne veldig interessert i arrangementene, og følte at det var relevant for dem, men visste ikke om organisasjonen. (...)." (Interkultur et al 2021: 9).

Ovenstående fund i den norske undersøgelse sætter dermed fokus på en udfordring og en barriere, som er med til at påvirke anden etniske borgeres deltagelse i det offentligt støttede kulturliv. Derudover fremhæves det ligeledes, hvordan markedsføringsmaterialet er vigtigt, men også følelsen af at være velkommen, udgøre centrale fund i den norske undersøgelse.

Med afsæt i Rafas udtalelse bliver det tydeligt, hvordan hun ikke er afvisende over for kulturinstitutionernes tilbud, men at hun ikke ser eller får de oplysninger om de konkrete aktiviteter som foregår. I samme interview fremhæver Rafa yderligere, at hun har besøgt og har kendskab til kulturinstitutionerne i Aalborg, idet hun eksempelvis har fået en invitation fra Aalborg Teater (Bilag A: I. 179-184). Dette er med til at underbygge ovenstående, i forbindelse med Rafas interesse for at deltage i kulturtilbud som kulturinstitutionerne tilbyder, men at informationen ikke når hende til daglig. Det skal dog understreges, at denne konkrete invitation fra Aalborg Teater, beskrives som et særtilfælde, idet den konkrete forestilling, kun var mulig at se i en begrænset periode, og at dette omhandlede fortællinger fra kvinder, hvis etniske baggrund minder om denne informants. Hertil har Rafa ikke efterfølgende modtaget flere invitationer til lignende eller andre forestillinger. I denne forbindelse og som en lille sidenote, indskyder Rafa efterfølgende i interviewet, at hun selv har prøvet at kontakte teatret i forbindelse med muligheden for at lave et samarbejde, hvorefter hun har fået afslag af to omgange. Med afsæt i Rafas udtalelse, om den manglende information, kan dette også forklares ud fra det teoretiske spor om 'kultur som hierarki', da denne manglende information også kan være et udtryk for manglende socialisering. Med andre ord og på baggrund af Bourdieus hierarkiske klasser, må det antages, at de kulturelle tilbud på offentlige institutioner, er en del af den højere classes socialisering. Det bliver derfor en del af deres vokabular, hvor de kender til og ved, hvor og hvordan de skal søge oplysningerne om de kulturelle aktiviteter. Denne socialisering kan antages at være fraværende for informanterne, idet de netop peger på den manglende information, og at det derfor må antages, at kulturinstitutionerne ikke er en del af deres sprog eller smage.

I forlængelse af Rafas udtalelse om den manglende information, forstærkes denne begrundelse yderligere af informanten, Faiza. Faiza pointerer i den forbindelse, hvordan hun ikke ser

reklamer for de arrangementer der foregår på kulturinstitutionerne *"Måske mere reklamer for det, fordi helt ærligt jeg ser ikke så meget. Reklamere endnu mere, fordi hvis det er noget"* (Bilag B: l. 286-278). I forbindelse med Faizas udtalelse fremhæver hun, at familien for eksempel har været inde og se Musikkens Hus, men at det har været for at se bygningen og ikke i forbindelse med et kulturelt arrangement. Hun beskriver, at de i hendes familie var nysgerrige på at opleve og se kulturhuset, men at det som beskrevet var for at se bygningen indefra.

Udover Rafa og Faiza, som påpeger denne manglende information, tilføjer informanten Eisha, hvordan hun yderligere i forbindelse med den manglende viden, også mangler at blive introduceret for det. Hun siger *"Men vi bliver ikke informeret, vi bliver ikke vist, vi bliver ikke undervist, vi bliver ikke introduceret for det, så hvis vi bliver introduceret, vil jeg motivere. Jeg tror vi deltager."* (Bilag D: l. 681-683). Hertil påpeger Eisha, at det nødvendigvis ikke er nok med at modtage de rette reklamer, men at det ligeledes kræver en ordentlig introduktion, forstået på den måde at man bliver taget lidt i hånden. Her peger Eisha på, hvordan den rette socialisering kan have betydning for deltagelsen. Med andre ord skal denne socialisering bruges til at opnå kendskab til kulturinstitutionens aktiviteter, ved at få "undervisning" i det. Denne kulturelle socialisering må, ud fra Eisha ønske og efterspørgsel, kunne tillæres og er derfor ikke kun forbeholdt de højere sociale klasser. Her foreslår hun selv, at denne socialisering kan ske gennem skolen eller ved hjælp fra kollegaer (Bilag D: l. 683-685).

Med udgangspunkt i udtalelserne fra Rafa, Faiza og Eisha kan dette ses i forlængelse af den norske rapport *"Funn fra pilotprosjekt i Mangfoldseffektstudier"* (Interkultur et al. 2021). Som tidligere beskrevet, blev der i denne rapport sat fokus på tre hovedbegrundelser, for hvorfor anden etniske borgere i Norge ikke deltog i kulturlivet. I blandt disse forklaringer var netop, som specialets analyse også peger på, manglen på information. Denne bekræftelse af samme tendens og årsag på fraværet peger derfor på, at denne udfordring ikke blot gør sig gældende i Aalborg, men det må være en bredere og mere udbredt tendens. Som rapporten understreger, omhandler manglen på information, at denne foregår på andre kanaler, end hvad denne målgruppe bruger (Interkultur et al 2021: 9). Dette kan derfor ligeledes være tilfældet i specialets analyse, idet danskere med oprindelse i MENAPT-lande får viden om byens aktiviteter andet steds fra, end hvad de offentlige kulturinstitutioner benytter sig af. Derudover, som Eisha påpeger, kan den rette informationskanal muligvis ikke alene være med til at øge deltagelsen eller forbruget, men at dette ligeledes skal suppleres med de rigtige virkemidler, eksempelvis i form af socialisering og personificering af disse kulturinstitutioner.

I forbindelse med kulturinstitutionerne, blev det også tydeligt, hvordan der fandtes en vis usikkerhed eller manglende kendskab til flere af kulturinstitutionerne i Aalborg. Mange af informanterne kendte til stederne, men ofte efter konkrete eksempler. Dette kan enten skyldes, at selve begrebet "kulturinstitution" var ukendt for dem, eller et udtryk for den manglende kulturelle socialisering. For på trods af deres interesse i at deltage i kulturelle aktiviteter, som disse offentlige kulturinstitutioner tilbød, var der særligt ét kulturhus eller samlingspunkt, som alle informanterne nævnte på den ene eller anden måde; Trekanten i Aalborg Øst. I mange af informanternes beskrivelser af dette sted, lægges der vægt på en selvfølgelighed i at være en del af dette hus' aktiviteter, og at det for nogle anses for at være deres andet hjem.

"Altså jeg har altid nævnt Trekanten som mit andet hjem. Jeg elsker det. Det er så lokalt (...). Det rummer altså mange forskellige mennesker, og de er alle sammen er søde og rare og de smilende, og det tager imod alle folk. " (Bilag A: I. 109-112).

Selvom specialets analyse underbygger mange af fundene fra Interkultur, er det dog værd at nævne, hvordan særligt én af de andre hovedbegrundelser i rapporten fra Interkultur, ikke bliver nævnt, og i visse tilfælde direkte modbevist i specialets analyse. Her fremhæver jeg den norske rapports første begrundelse om det konkrete markedsføringsmateriale som kulturinstitutionerne producerer. I rapporten fremhæves det, hvordan dette materiale med fordel kan være på flere sprog, for blandt andet at virke imødekomende (Interkultur et al 2021: 9). I interviewet med Rafa beskriver hun sit forhold til Trekanten og hendes deltagelse i denne kulturinstitutioners aktiviteter, hvor markedsføringsmaterialet ingen rolle har. Med andre ord, og som Rafa siger direkte, findes der på Trekanten intet markedsføringsmateriale på arabisk (Bilag A: I. 171). Det handler derimod om oplevelsen, som får afgørende betydning. Dette hænger derfor sammen med Interkulturs sidste fund angående gode førstegangsoplevelser. Med en lille drejning på førstegangsdelen og mere fokus på gode oplevelser, bekræfter specialets undersøgelse, hvordan gode oplevelser er med til at øge deltagelsen. Dette understreger Rafa i interviewet, idet hun siger

"Børn kan godt henvende, altså vores børn kan godt henvende dem her, og de laver også mange aktiviteter her i huset der til gavn for børn, for voksne og for alle mulige ting. Jeg tror det er tryghed, tillid. Men ja, men man føler sig tryk når man kommer her til Trekanten. Jeg føler altså, at i stedet for unge mennesker eller børn, de går bare rundt på gaden og så kommer de bare på Trekanten [...]. Ja det den rummer altså mangfoldighed (...)" (Bilag A: I. 121-127).

Med udgangspunkt i ovenstående citat, bliver der lagt vægt på, hvordan deltagelse er påvirket af tillid og tryghed. Som Rafa påpeger er disse to vigtige komponenter for at både voksne deltager, men ligeledes at børnene bliver hørt og taget imod på Trekanten. Det er, som Rafa siger, et sted hvor der er plads til mange, hvor der er fokus på mangfoldighed.

Kapitalsammensætningens indflydelse

Foruden ovenstående forklaring på, hvad der påvirker deltagelsen i de offentlige kulturinstitutioner, fremhæves det yderligere af flere informanter, hvordan både prisen, samt de sociale netværk, kan have indflydelse på deltagelsen. Med afsæt i forståelsen af 'kultur som hierarki', må det antages, at forskellige sociale differentieringer er med til at påvirke den kulturelle deltagelse. De sociale differentieringer, som informanterne påpeger, er med brug af Bourdieus kapitaler, den økonomiske og sociale kapital. Det handler i den økonomiske kapital om den konkrete pris, som kulturinstitutionerne benytter. Helt kort pointeres det, at prisen i mange tilfælde er for høj, og at dette derfor også kan begrunde fraværet af danskere med oprindelse i MENAPT-lande. I interviewet med informanten Widad, påpeger hun dette som den første forklaring på fraværet "[Hun] Kender også til Nordkraft og biografen, men siger det der, det gør at man tager ikke dertil, fordi det koster også meget i prisen" (Bilag C: I. 352-353).

I forlængelse af dette er det en central pointe, som en anden informant, Faiza også påpeger at "(...) hvis man er en stor familie 6, 7 personer der skal se. (?) måske priserne. Det er også betydning for om man kommer" (Bilag B: I. 289-290). Med andre ord, peger Faiza på en udfordring, der i mange tilfælde gør sig gældende for mange anden etniske familier, da disse generelt har større familier (Danmarks statistik 2024 fertilitet). Anden etniske familier kan derfor ofte være antals mæssigt større end etniske danske familier, hvorfor det kan blive en dyrere omgang at deltage i disse kulturinstitutioners kulturtilbud, hvis hele familien skal med.

Det er dog ikke kun et spørgsmål om gruppens etniske oprindelse og kulturelle traditioner samt vaner, som kan påvirke forbruget af kulturtilbud, men det kan også være et spørgsmål om sociale lag. Her er det vigtigt at pointere, hvordan alle danskere med oprindelse i MENAPT- lande ikke kan puttes i det samme sociale lag, men ud fra pointen om, at pris er af indflydelse på forbruget, er det relevant at kigge nærmere på de økonomiske omstændigheder, som er gældende for store dele af denne befolkningsgruppe. Hermed ikke sagt, at alle danskere med oprindelse i MENAPT- lande er fattige, men der findes nogle overordnede økonomiske tendenser, som kan påvirke flere inden for denne gruppe. Som en begrundelse for dette argument, vedrørende det sociale lag som nogle danskere med oprindelse i MENAPT- lande befinder sig i,

inddrages udvalgte statistikker fra Danmarks Statistik. I en publikation fra Danmarks Statistik fra 2023, peges der eksempelvis på, at 47 pct. af indvandrere med ikke-vestlig oprindelse lå i den laveste indkomst kvintil i 2021 (Danmarks statistisk 2023 (b): 77). Denne lavere indkomst skyldes en række elementer, såsom uddannelsesniveau og beskæftigelse. Med andre ord, forklares denne lavere indkomst ud fra, at danskere med ikke-vestlig herkomst har lavere beskæftigelsesfrekvens og uddannelsesniveau (Danmarks statistik 2023 (b): 78).

Med dette afsæt kan det statistiske element, i sammenspil med informanternes udtalelser, pege på, at manglende deltagelse skyldes mindre økonomisk rådighedsrum. Dette kan dermed være et billede af, at kulturelle forskelle ikke nødvendigvis udgør hele forklaringen på fraværet i kulturlivet, men at dette også kan skyldes udfordringer, som opleves i de forskellige sociale lag. Med andre ord, peger denne forklaring på, at det mindre forbrug skyldes ulighed i samfundet og nødvendigvis ikke har noget med etnisk ophav at gøre.

I forlængelse af dette og med udgangspunkt i den sociale kapital, peges der yderligere på, hvordan den kulturelle deltagelse i mange tilfælde afhænger af socialt netværk. Denne centrale pointe var der særligt én af informanterne, der gav udtryk for, idet hun manglede motivation til at deltage i de kulturelle tilbud. Motivation forstået som det rette selskab, de rette mennesker, som kunne motivere hinanden til at deltage i arrangementerne. Som Eisha siger ” (...) *skal vi finde motivation for det. Jeg kan ikke blive alene motiveret (...)*” (Bilag D: I. 672-673). Senere i interviewet beskriver hun, hvordan dette både kan være kollegaer på arbejdet, men også venner (Bilag D: I. 476- 477). I Bourdieus udgave af den sociale kapitalform, omhandler det med andre ord individernes sociale netværk, hertil venner og familie. Med udgangspunkt i Eishas udtalelse og som hun senere beskriver i interviewet, befinder hun sig i en periode, hvor hun føler sig alene, hvor hendes sociale netværk er lille og ikke særligt aktivt (Bilag D, Eisha: I. 544-545). Dermed besidder hun en mindre social kapital, som påvirker hendes motivation for at deltage i kulturelle aktiviteter. På baggrund af dette, kan det derfor antages at deltagelse i kulturtilbud til en vis grad er socialt afhængigt. Med andre ord, kræver kulturel deltagelse, en vis størrelse social kapital.

Som tidligere beskrevet om manglen på informationen vedrørende kulturelle tilbud og stedets betydning, påpeger Eisha ligeledes, at mere information, i kombination med den rette introduktion, kan være med til at øge deltagelsen. Dette forklarer hun gennem, at de rigtige mennesker kan hjælpe hende med at blive motiveret til at deltage i disse aktiviteter

”Så kommer der en anden ting i. Hvor er det henne? Jeg tror i Hals, der var anden koncert, som aldrig hørt om nogen. Jeg har aldrig prøvet det ”Kunne du tænke dig det?”. Men det er en gruppe der skal tage af sted. Det er så meget mig. Jeg kendte ikke dem. Det er fra samme kommune, men det er ikke rigtig mine kollegaer. Men så fandt jeg ud af at én af mine kollegaer skal med, så tager jeg med. Det er sådan jeg er.

Dem du kender interessant kollega eller ven, én der motiverer dig, én der gerne vil sammen med dig” (Bilag D: l. 472- 477).

På baggrund af ovenstående perspektiver og forklaringer på, hvad der påvirker den kulturelle deltagelse, peger dette fund på, at samfundets sociale lag og derigennem kapitalsammensætning har betydning for, hvilke typer af kulturtilbud der benyttes, idet disse skal være tilsvarende klassens ressourcer. Med andre ord er samfundsmæssige sociale differentieringer ligeledes med til at påvirke danskere med oprindelse i MENAPT - landes deltagelse i kulturinstitutionernes kulturtilbud.

Betydningen af smagen for det nødvendige

Foruden ovenstående forklaringer, som tager afsked i ’kultur som hierarki’, sætter dette afsnit fokus på et element, som ligeledes tager afsæt i samme teoretiske spor. Informanten Abu-Bakr fremhæver i interviewet, hvordan dækning af behov kan være af betydning for brugen af kultur. Med afsæt i ’kultur som hierarki’ og dertil Bourdieus beskrivelser af de sociale klassers smage, kan dette være et udtryk for arbejderklassens smag for det nødvendige. Til dette fremhæver informanten Abu-Bakr, hvordan nogle anden etniske borgere har fokus på at få dækket de mere basale behov, og har derfor slet ikke fokus på at deltage i kulturelle aktiviteter.

”Så hvis du har alle de her ting der optager dig, så sidder du ikke og spekulerer på hvis du skal deltage i kultur. Så er det mange andre vigtige ting som hedder overlevelse eller bare den her og integrations trappe. Som siger jamen altså lige nu har jeg behov for bare tag over hovedet. Det får man, så får man lige næste behov både behov for (.) Det er nogle andre behov som sidder længst på listen.” (Bilag E: l. 565- 569)

I citatet beskriver Abu-Bakr, at de mere basale behov, som at få tag over hovedet, ikke nødvendigvis er dækket hos alle, hvorfor borgerne har fokus på disse først. Ud fra Bourdieus term om smage, peger ovenstående citat på, at interessen for kulturelle aktiviteter ikke er til stede, idet kapitalsammensætningen er lav. Her menes der, at visse kulturelle aktiviteter må forstås som at ligge uden for visse sociale klassers smage, idet de ikke besidder de høje kapitaler, som disse kræver. Som Abu-Bakr forklarer, er fokuset derfor er på de aktiviteter, som for dem er mulige inden for deres kompetencer og økonomiske rammer. Borgernes smage kan dog ændres i takt med, hvordan nytilkomne får eventuelle uddannelser og jobs. Med andre ord at de gennem tilegnelsen af større kapitaler, vil deres smage ligeledes ændres, hvor borgerne derfor kan få smag for andre aktiviteter. Dette understøtter Abu-Bakr ligeledes, idet han pointerer, at ens behov og

prioriteter også ændrer sig gennem tiden; ”[...] *det her med, hvad er prioriteten? Hvad er det vigtigt for mig lige nu? Og det de prioriterer, de kan ændre sig*” (Bilag E: l. 573-574).

Det omhandler derudover ligeledes, at mange af nytilkomne blandt andet flygter fra krig, hvor fokuset derfor har været at overleve. Her forklarer Abu-Bakr, hvordan opmærksomheden er på krig og overlevelse *”Jeg er jo vant til at høre bomber hver dag. Altså forstår du hvad jeg mener? Så er det overlevelse det første man tænker på”* (Bilag E: l. 547-549). Personer som derfor flygter fra disse omstændigheder, må antages at have behov for en tilpasningsperiode, hvor som tidligere skrevet, at fokus er på at få dækket basale behov og hvor smagen derfor er for det nødvendige. Senere hen når disse behov er sikret, og vedkommende har fået uddannelse og job, må det antages at smagene ændrer sig og dertil også den kulturelle deltagelse. Med udgangspunkt i denne forståelse, kan den manglende deltagelse i kulturlivet, skyldes de sociale klassers smage. Det formodes dog, at mange danskere med oprindelse i MENAPT-lande, som har været bosat i Danmark i en længere årrække, efterhånden har uddannelse og jobs. Derfor kan denne forklaring ikke nødvendigvis gøre sig gældende for majoriteten af gruppen. Ikke desto mindre kan dette være en central pointe at have for øje, i inklusionen af nytilkomne danskere med oprindelse i MENAPT-lande.

Anerkendelse og inklusion

På baggrund af ovenstående afsnit og med særligt fokus på ’kultur som resonans’, blev det tydeligt, at informanternes udsagn ligeledes kan tolkes som en form for fremmedgjorthed over for kultursektoren. Her menes der, hvordan informanterne på forskellig vis giver udtryk for manglende kendskab til kulturinstitutionerne, og hvordan de sociale klasser er medvirkende til at informanterne, er fremmedgjorte over for disse kulturaktiviteter. Derudover kan denne fremmedgørelse ligeledes være på baggrund af gruppens anerkendelse eller manglen på samme. Denne anerkendelse omhandler blandt andet, hvordan kulturaktiviteternes emner er med til at anerkende danskere med oprindelse i MENAPT- landes identitet og kulturelle ophav. Dette handler derfor om en grundlæggende samfundsmæssig anerkendelse af gruppens kultur. Hertil beskriver informanten Abu-Bakr

”Så når du skal også lave kultur, så skal det involvere de mennesker, blinde, handicappede, Fremmedsprog, internationale fra forskellige lande. Altså du skal blande de her mennesker, og de skal føle, at de har en del, en hvad skal man sige? Aktie i den her projekt. Så kommer med. Du kan ikke bare invitere dem til noget helt fremmed fra dem, og så sige (.) Forventer at de skal komme og så opleve det.” (Bilag E: l. 375-381)

Med udgangspunkt i dette citat inddrages det teoretiske spor om 'kultur som resonans', men med særligt fokus på Axel Honneths teori om anerkendelse. I dette teoretiske perspektiv sætter anerkendelse i den solidariske sfære fokus på den anerkendelse, som i relationen til samfundet. Individet skal derfor føle sig anerkendt for sit engagement og genkendt i de kredse, vedkommende indgår i.

I mange af informanternes udsagn kan netop den solidariske anerkendelse findes. Det kommer blandt andet til udtryk gennem, hvilke konkrete emner, der interesserer dem, og hvordan dette ofte mangler i de brede kulturtilbud. Som informanten Eisha udtaler " [...] *de snakker om nogen ting vi har til fælles. Så jeg kunne genkende det.*" (Bilag D: I. 479). Det drejer sig derfor om emner eller situationer, som de kan genkende fra deres eget liv. Mange informanter nævner eksempelvis Adam og Noah, som er et komikerpar med anden etnisk baggrund. Denne konkrete kulturelle aktivitet er noget, der interesserer dem, da de er, som Eisha siger, nogle hverdagssituationer, som de kan genkende fra deres eget liv. Dette kan yderligere underbygges af internetetnografiens fund, idet disse peger på, hvordan gruppen promoverer og viser interesse for aktiviteter, som blandt andet sætter fokus på oprindelseskulturen som borgerne har (Bilag 1). Her menes der, at den online kvindeforening, hvor observationerne er foretaget, laver opslag med aktiviteter, der inddrager kunstneriske genrer. Der er eksempelvis teater og poesi, der sætter fokus på fortællinger, som er genkendelige for gruppen. Det generelle billede efter internetetnografien peger på, hvordan gruppen af anden etniske kvinder viser interesse for mange forskellige emner. Der laves blandt andet opslag om generel information vedrørende Aalborg Kommune, velkomst og lykønskninger af nye medlemmer til gruppen, men også opnåede statsborgerskaber. Udover dette fylder krigen i Gaza meget, samt islam gennem citater fra koranen. Som et sidste større emne, som gruppen udviser interesse for, er aktiviteter for børn (Bilag 1). Denne interesse for børn ses ligeledes i interviewene, særligt med de kvindelige informanter, men hvor der samtidigt gives udtryk og interesse for andre emner som familie og ligestilling. Faiza sætter netop fokus på disse emner, da hun beskriver, hvad hun synes kunne være interessant at se teaterstykker omkring

"Så det kunne være for eksempel om ligestilling. Det kunne være om rettigheder til kvinder. Det kunne være også om dansk kultur, så man får også det igennem, ikke? Det kunne være også om familie, en familie. Ja, det kunne være sådan nogle mange spændende ting, som man kunne virkelig kan man få også lært noget fra det." (Bilag B: I. 205-208)

Med denne udtalelse bliver det klat, at det ligeledes er andre emner end kulturen der vækker interesse - også de almene samfundsværdier er relevante for informanterne. Det handler derfor om emner, som er genkendelige for publikum. Et emne, som særligt er genkendeligt for denne gruppe, er kulturelle værdier, normer og traditioner, som jeg senere i analysen vil komme nærmere (jf. Det hybride kulturengagement).

Som én af informanterne siger behøver dette ikke kun være gruppens værdier, men kan ligeledes være de danske, således man går derfra og er blevet klogere på hinanden

"Tage til kulturhuset. Så bliver de klogere på, så lærer de om nye kultur. Vi har brug for flere. Flere måske koncerter, der repræsenterer kulturen i Danmark, Danmarks kultur." (Bilag D: I. 487-489)

Det multikulturelle aspekt, bliver derfor en central pointe i ovenstående afsnit. Dette element er dog også centralt i forbindelse med selve kulturforståelsen hos informantgruppen (jf. Det hybride kulturengagement). For igen at vende tilbage til anerkendelsen i den solidariske sfære, bliver dette netop en central spiller, for det som påvirker den kulturelle deltagelse. Med andre ord peger ovenstående fund på, hvordan anerkendelse står centralt for danskere med oprindelse i MENAPT-lande. De har brug for, som Honneth også peger på at føle sig samfundsmæssigt anerkendt. I den forbindelse kan 'kultur som tilhørsforhold' også inddrages, idet denne manglende anerkendelse i den solidariske sfære, ligeledes kan være et udtryk for, at gruppen ikke betragtes som en del af fællesskabet. Disse to teoretiske spor peger derfor i samme retning, idet Honneths teori om anerkendelse fremhæver, at for at individet er fuldt ud integreret i samfundet, kræver det anerkendelse i alle tre sfære. Med dette in mente, og som mulig forklaring på den manglende anerkendelse, peger 'kultur som tilhørsforhold' på, at hvis gruppen ikke betragtes som en del af nationen eller forestillingen om denne, kan der argumenteres for, at gruppen derfor heller ikke vil opleve en bred samfundsmæssig anerkendelse, hvortil gruppen heller ikke bliver fuldt ud integreret.

Som forlængelse af ovenstående og tidligere afsnit, kan den manglende kulturelle deltagelse, være påvirket af den manglende anerkendelse i den solidariske sfære. Med andre ord peger informanternes udsagn på, at anerkendelsen i form af multikulturelle tematikker, påvirke deres deltagelse i kulturelle aktiviteter. I forlængelse af dette kan fokusset på kulturelle aktiviteter, som netop har fokus på emner, hvor specialets informantgruppe føler sig genkendt og anerkendt, være med til at øge den solidariske anerkendelse og i sidste ende være med til at integrere individet helt i samfundet. Det må antages, på baggrund af ovenstående, at danskere med oprindelse i MENAPT-lande deltager i aktiviteter og fællesskaber, hvor de føler sig anerkendt. Det vil sige at danskere med oprindelse i MENAPT-lande i mange tilfælde er aktive kulturforbrugere, men at det ud fra ovenstående må antages at foregå i regi, hvor de føler sig genkendt og anerkendt. Denne deltagelse må derfor foregå i mindre omfang i kultursektoren, men i andre sammenhænge og fællesskaber. Med afsæt i den solidariske sfære, og gruppens overordnede manglende deltagelse i samfundets offentligt støttede kulturelle aktiviteter, kan man stille sig undrende over for, om denne blandt andet skyldes manglen på aktiviteter, hvor gruppen føler sig genkendt og anerkendt?

Konsekvensen af den samfundsmæssige eksklusion

Foruden ovenstående forklaringer på, hvad der påvirker deltagelsen hos danskere med oprindelse i MENAPT-lande i kulturlivet, inddrages der ligeledes her et perspektiv, som ikke er blevet påtalt af mange informanter. Denne forklaring bliver dog særligt udtrykt af én af informanterne i forhold til, hvordan racistiske oplevelser mindsker lysten til at deltage i kulturlivet for mange anden etniske borgere. Informanten Rafa peger nemlig på, hvordan racistisk opførsel er med til at holde mange af dem, hun kender væk fra situationer, hvor de skal omgås danskerne.

"Jeg har personligt ikke selv oplevet det så meget. Nej, det har jeg ikke, men jeg hører fra andre at 'I dag der var en der rækkede finger til mig, fordi skrid hjem til dit hjemland'. Det oplever man altså det kan man ikke. Det kan jeg godt forstå fra Danmark, fra danskernes side, men det er ikke rart, altså det man føler sig ikke tryk eller man føler sig lidt. Hvad hedder det? Ja, skubbet væk eller man får ikke lyst det og snakke med nogen eller være sammen med andre. Man bliver bange for at være sammen med danskere." (Bilag A: l. 300-306)

I forbindelse med ovenstående citat bliver specialets teoretiske perspektiv vedrørende 'kultur som tilhørsforhold' relevant at inddrage. Som en kort opridsning diskuterer dette teoretiske perspektiv, hvornår nogen er inkluderet i fællesskabet. Det handler om, hvad der bliver betragtet som mere rigtige værdier, adfærd eller kultur, frem for andet. Derfor skal nytilkommere ofte indordne sig 'rigtigt', for at opnå medlemskab (Yuval- Davis 2006: 209). I forhold til dette teoretiske perspektiv, kan det gennem udtalelsen fra Rafa antages, hvordan gruppen af danskere med oprindelse i MENAPT-lande ikke forstås som inkluderet i fællesskabet. Senere i samme interview fremhæver Rafa hertil to identitetsmarkører, hvor disse måske udgør omdrejningspunktet for de problematikker, der gør at denne gruppe ikke anses for at være en del af fællesskabet.

"Det er det der med racisme eller "Hvad nu? Hvad den? Hvad siger de nu om mig, mit sprog? Jeg kan ikke tale dansk, mit tørklæde. Altså mange ting. Derfor vælger jeg det fra og være sammen med eller deltager i den aktiviteter." (Bilag A: l. 308-311).

I citatet ses det, hvordan Rafa fremhæver både sprog og påklædning som to markører, der må antages at være nogle af de identitetsmarkører, hvor gruppens tilhørsforhold til nationen kan betvivles. Denne udtalelse kan ligeledes ses i forlængelse af mange politiske diskussioner, hvor tørklædet i mange år har været omdrejningspunktet for debat, men også lignende vedrørende kravet til at lære dansk (Fenger-Grøndahl 2021).

I denne forbindelse, og i forlængelse af ovenstående, kan det derfor diskuteres i, hvilket omfang gruppen af danskere med oprindelse i MENAPT-lande betragtes som en del af samfundet. I forhold til Yuval-Davis' term om 'spatial rights', besidder alle informanterne disse, idet de på papiret er en del af samfundet, da de har de samme rettigheder som alle andre i samfundet. De har med andre ord samme lovmæssige rettigheder som resten af samfundet. Hvis de tidligere beskrevne 'membership rights' inddrages, kan gruppens medlemskab diskuteres. For selvom mange af informanterne giver positivt udtryk for oplevelser med danskerne, nævner næsten alle informanter ligeledes, hvordan de, på et eller andet tidspunkt, har været udsat for racistiske oplevelser (Bilag D: I 242, Bilag B: I.376- 383, Bilag E: I. 498). Dertil kan de tidligere identitetsmarkører, som sproget og påklædningen også inddrages, idet de netop tydeliggør, hvilke sociale placeringer, som kan udfordre medlemskabet i nationen. Det er ikke specialets intention at afgøre, hvorvidt danskere med oprindelse i MENAPT-lande er medlem af det store nationale fællesskab. Det kan dog påpeges, at der på baggrund af ovenstående må eksistere en uoverensstemmelse og usikkerhed fra det nationale fællesskab i forhold til, hvor fællesskabsgrænserne skal trækkes. Dette kan dermed forklare den mindre deltagelse, ikke blot i kulturlivet, men ligeledes i andre sammenhænge (Bilag E: I. 534-535). Herved peger denne begrundelse, for den manglende kulturelle deltagelse, på en overordnet forståelse af de udfordringer der generelt kan være i inklusionsproblematikken.

Det hybride kulturengagement

Med afsæt i specialets teoretiske diskussion og forsøg på at klarlægge kulturbegrebets omfang, er det tydeligt, hvordan der hersker forskellige diskurser om kultur. Det kan antages, at kulturinstitutionerne arbejder ud fra en primært elitær forståelse af kultur, idet denne dikteres af de dominerende grupper, samt kultureliten, og som et eksempel på denne forståelse, udformningen af kulturkanonen. Denne elitære kulturforståelse må antages at tale imod, eller ikke stemme overens med, danskere med oprindelse i MENAPT-landes forståelse af kultur, da disse borgere i mindre omfang er til stede på kulturinstitutionerne. Med udgangspunkt i forståelsen om 'kultur som hybrid', lægges der her fokus på, hvordan kulturen er foranderlig. Med andre ord er den ikke stedbunden inden for landegrænser, men går på tværs. På baggrund af netop specialets informanter bliver det tydeligt, hvordan kulturen ikke er afgrænset til Danmarks landegrænser, og har blandt andet forbindelse til informanternes hjemland. Denne kulturelle forståelse tager dermed afsæt i hjemlandets og familiens vaner og traditioner, som ligeledes krydres med danske traditioner.

"Så kultur for mig. Alt de vaner. Det har jeg med fra hjemlandet. Sprog, mad, tøj og hvordan vi (.) vi fejrer jo for eksempel ramadan, Eid alt de der ting (Peger rundt i lokalet) Vi har med. Det er jo den kultur, jeg har

taget med. Og når man kommer også her til Danmark, så kommer man jo til at opleve en helt anden kultur. Men det der vi har gået som med familie, og vi tager jo det bedste fra de begge kulturer, du ved.” (Bilag B: 102-107).

Igen Faizas forståelse af kultur bliver det netop tydeligt, hvordan denne både består af vaner fra hendes hjemland, men samtidigt har hun taget de danske til sig. Det er dog tydeligt, hvordan hun beskriver kultur som traditioner og vaner og ikke en tilfældig aktivitet nede på det lokale kulturhus. Dette bliver yderligere forstærket i Rafas beskrivelse af kultur, idet hun siger *”Kultur det er det der skik, traditioner. Det man har lært af sine fædre. Hvad skal jeg sige? Kultur det er værdier man tager til sig.”* (Bilag A: 36-37). Igen tydeliggøres det, hvordan informanterne beskriver kultur ud fra en forståelse af traditioner og værdier. Endnu en informant, som beskriver lignende forståelse af kultur, er Widad, da hun siger *”Kultur er landets traditioner, som bliver arvet fra generation til generation. Det kan være, man kan udtrykke det igennem tøj, hvordan man siger velkommen til sine gæster”* (Bilag C: l. 127-128). Gennem citatet underbygger hun ligeledes Faizas og Rafas forståelse af kultur, da hun nævner traditioner som en vigtig ingrediens. Derudover fremhæver hun, hvordan udtryksmåder er en vigtig hovedkilde, og indgangsvinkel til hendes kulturelle forståelse. Informanternes kulturforståelse hænger derfor tæt sammen med det teoretiske spor ’Kultur som hybrid’. Dette kan forklares ud fra, at kulturen netop bliver en blanding mellem forskellige traditioner og vaner, som går på tværs af landegrænser, og hvor informanterne giver udtryk for, hvordan deres kulturforståelse er foranderlig.

I forbindelse med informanternes grundlæggende forståelse af kultur, hænger dette ligeledes sammen med de konkrete aktiviteter, som de deltager i. Det har med andre ord ofte afsæt i de værdier og traditioner, som er genkendelige for dem. Dette ses for eksempel i én af Widads udtalelser, idet hendes tolk fortæller, hvad Widad finder interessant:

”Lave udstillinger igennem det der med, forskellige plakater, eller man kan invitere nogen som kunne fortælle eller nogle digte. Men, hun har jo ikke den politiske retning, Det har hun ikke, men det er vigtigt for hende, at hun fremviser kultur og traditioner som tilhøre Palæstina.” (Bilag C: l. 179-182).

I citatet ses det, hvordan kulturen mange gange bliver en form for identitetsmarkør for gruppen. Kulturen forstået som kulturelle aktiviteter, kan derfor i mindre grad adskilles fra kulturen forstået som vaner og traditioner. Dette er derfor essentielt at have forståelse for, hvis man arbejder med denne gruppe. Kulturelle aktiviteter er derfor ikke blot noget informanterne umiddelbart tager til, hvis ikke disse på en eller anden måde har afsæt i genkendelige vaner og/eller traditioner. Denne forståelse af kultur som identitetsmarkør, er derfor et helt centralt element, som kulturinstitutionerne må have for øje, hvis de ønsker at arbejde med målgruppen. Med udgangspunkt i dette, står det centrale spørgsmål om, hvorvidt kulturelle aktiviteter er

for kulturens skyld eller om disse er for traditionernes skyld? I forlængelse af dette, inddrages 'kultur som resonans'. Med udgangspunkt i denne teoretiske vinkel, er det underordnet, hvilken kulturel aktivitet aktører oplever i sammenspil for at opnå resonansrelationer (Rosa 2016: 327). Med afsæt i ovenstående, kan der argumenteres for, at det ikke er helt underordnet, hvilke kulturelle aktiviteter, som specialets gruppe af anden etniske borgere deltager i. Dette pointerer Rosa også, idet han beskriver, hvordan resonansrelationer er afhængige af aktørernes habitus (Ibid.). Dette indebærer dermed, at aktørernes forskellige habitussammensætninger er medbestemmende for, hvor de oplever resonans. Med andre ord må det forventes, at forskellige grupper af kulturforbrugere ikke nødvendigvis kan deltage i den samme kulturelle aktivitet, og få samme output (resonans) ud af det.

Idet traditioner og kulturelle aktiviteter hænger så tæt sammen for informantgruppen, må det antages at danskere med oprindelse i MENAPT-lande i mindre omfang vil opnå resonans til omverdenen, hvis aktiviteten ikke på en eller anden måde har afsæt i multikulturelle vaner og værdier. Igen vender det tilbage til forrige spørgsmål om, hvordan der laves kultur? Hvilket fokus og intention er der med de kulturelle tilbud? Er disse for kulturens egen skyld eller laves der kultur med afsæt og fokus på traditioner og værdier? Netop disse spørgsmål omkredser og sætter fokus på de elementer, som kan være fordelagtige for kulturinstitutionerne at være opmærksomme på.

Kulturens fremtid?

I denne tredje del af analysen, vil jeg forsøge at komme nærmere det sidste arbejdsspørgsmål vedrørende, hvordan kulturinstitutionerne kan tilpasse sig, således at den kulturelle deltagelse for danskere med oprindelse i MENAPT-lande kan øges. Jeg vil med afsæt i det teoretiske spor om 'kultur som resonans' dykke ned i, hvordan kulturinstitutionerne kan arbejde med at få skabt resonansrum, som henvender sig til og inddrager danskere med oprindelse i MENAPT-lande.

Kulturinstitutionernes tilpasning

På baggrund af det teoretiske perspektiv om 'kultur som resonans' er det interessant at se på, hvilke elementer, som gør netop kulturen til et rum for resonans. For, som Rosa beskriver, er dette blandt andet forskelligt, hvilket kulturelt rum, som giver individet denne tilknytning til samfundet. Hertil fremhæver Rosa, hvordan habitusen er af betydning for rummets udformning. På baggrund af ovenstående afsnit og med inddragelse af Dorte Skott- Hansens model om empowerment rationale, leder dette til tre overordnede

anbefalinger eller måder, hvorpå kulturinstitutionerne kan tilpasse sig eller være mere bevidste om danskere med oprindelse i MENAPT-lande.

Den første anbefaling peger på, den grundlæggende anerkendelse af gruppens kulturelle ophav. Med afsæt i ovenstående afsnit peger disse netop på, hvordan kulturelle vaner og værdier er en del af danskere med oprindelse i MENAPT-landes habitus. Det er altså en måde, hvorigennem de tilgår og forstår verdenen. Med dette in mente, kan det derfor være fordelagtigt for kulturinstitutionerne, at inddrage eller på anden måde sætte fokus på de kulturelle værdier og traditioner, som danskere med anden etnisk baggrund har med i bagagen. Som beskrevet kan dette eksempelvis være inddragelse af multikulturelle aktiviteter på kulturinstitution, hvorved danskere med oprindelse i MENAPT-lande føler sig anerkendt (jf. Anerkendelse og inklusion). Dertil må resonansrummet være genkendeligt for gruppen, før de kan opleve den forbundethed med samfundet, som er afgørende for ikke at føle sig fremmedgjorte. Kulturinstitutionerne må derfor også forventes at blive tilvalgt for at opleve resonansrelationer, idet disse 'kunsttempler' formår at skabe de rammer som i mange tilfælde taler til danskere med oprindelse i MENAPT-landes habitus.

Dette leder videre til næste anbefaling, som omhandler en potentiel gentænkning af kulturen. På baggrund af ovenstående tydeliggøres det, hvordan danskere med oprindelse i MENAPT-lande, har en mere flydende forståelse af kultur, som trækker tråde til 'kultur som hybrid' (jf. Det hybride kulturengagement). Den består derved af flere sammensætninger, fra både danske traditioner og vaner, men også af borgernes hjemlands traditioner og værdier. Denne hybridforståelse af kultur, kan antages at tale forbi den mere statiske kulturforståelse i kultursektoren. Som beskrevet tidligere, har denne båret præg af elementer fra 'kultur som hierarki', hvor samfundets elite dikterer og påvirker, hvilken form og type kultur, der er mere korrekt end andet (jf. Kulturpolitikken gennem tiden). Som en anbefaling til kulturinstitutionerne, som må forventes at være påvirket af de politiske diskurser, idet de er offentligt støttet, kan det netop være fordelagtigt at genbesøge baggrunden for kulturaktiviteterne som udbydes. Her menes der, at hvis kulturinstitutionerne ønsker at tiltrække danskere med oprindelse i MENAPT-lande, må der derfor være et blik for, at denne gruppes kulturforståelse blandt andet trækker tråde til borgernes hjemland. Derfor kan kulturaktiviteternes type og tema, være en anden end kulturinstitutionernes gængse kulturforbruger.

Som en sidste anbefaling inddrager jeg Skott -Hansens 'Empowerment' rationale. Som tidligere beskrevet omhandler dette rationale aktiviteter, som er med til at fremme den generelle velfærd i samfundet. Det er aktiviteter, som styrker inklusion, sammenhængskraft og identiteten. I dette rationale forstås og vægtes alle kulturer lige, hvorfor disse skal repræsenteres i det offentlige regi (Skott-Hansen 2005: 33). Med udgangspunkt i, hvordan kulturinstitutionerne kan tilpasse sig, således specialets gruppe af anden etniske

borgere deltager mere aktivt, sætter netop rationalet om Empowerment fokus på centrale elementer. For det første fremhæver rationalet vigtigheden i borgernes aktivering, således de tager mere ansvar for den konkrete aktivitet. For det andet bliver der yderligere skabt sammenhæng mellem samfund og deltagere. Der kan argumenteres for, at der i en vis grad i Aalborg Kommune allerede er fokus på at lave kulturelle aktiviteter, som inddrager dette rationales fokusområder. Her tænkes der på Trekanten i Aalborg Øst, som er et aktivt kulturhus, hvor der laves kulturelle aktiviteter, som netop sætter fokus på danskere med oprindelse i MENAPT- landes kultur. Her har borgerne ofte selv mulighed for at præge aktivitetsindholdet, hvortil mine informanter, som tidligere beskrevet, betragter dette kulturhus som en selvfølge at færdes i. Trekanten kan derigennem betragtes som en facilitator for den kultur som borgerne kommer med. Dermed sagt, at Trekanten stiller lokaler til rådighed, hvorigennem borgerne selv har mulighed for at præge disse med, hvad de synes er relevant og spændende. Med inspiration fra rationalet om empowerment og ud fra informanternes forståelse af Trekanten, kan lignende tilgang til aktiviteter tænkes at blive anvendt andre steder i Aalborg. Med andre ord, hvis der ønskes mere inklusion af denne målgruppe, kan man med fordel tage ved lære af Trekantens tilgang, uden at det behøver at være en-til-en gentagelse. Her mener jeg blot, at dette kulturhus i stor grad sætter fokus på aktiviteter, som inddrager flere kulturer, og hvor ansvaret for disse kulturelle aktiviteter i visse tilfælde ligger på aktørerne selv. Herved opnår danskere med oprindelse i MENAPT-lande en empowerment, idet de selv er med til at drive aktiviteterne.

Som et eksempel på, hvordan aktiviteter som netop sætter fokus på inklusion og flere kulturer, er med til at øge interessen og engagementet hos danskere med oprindelse i MENAPT- lande, fremhæver mange af informanterne særligt ét event, Verdensfestivalen. Denne festival er en dag, hvor alle i Aalborg og omegn har mulighed for at vise deres nationalitet frem. Det er en dag fyldt med mad, dans og musik, hvor man som deltager kan opleve de forskellige nationaliteter, som findes i Aalborg og Nordjylland. Mange af informanterne beskriver, hvordan de på den ene eller anden måde har deltaget i denne festival. Enten som aktør, eller som deltager. Som informanten Rafa siger *"Jeg repræsenterer så Palæstina, for eksempel det nationale tøj og mad og musik. Ja, det er rigtig fedt, rigtig rigtig fedt"* (Bilag A: I. 375-376). Det er derfor en dag, som mange ser frem til, og som Rafa ligeledes giver udtryk for, er med til at vise og overraske borgerne i Nordjylland i forhold til, hvor meget kultur der findes i regionen (Bilag A: I. 366). Denne festival er et godt eksempel på en aktivitet, som bygger på 'Empowerment' rationalet, da der er fokus på flere kulturer, inklusion og diversitet. Derudover adskiller denne aktivitet sig ligeledes fra de aktiviteter, som finder sted på Trekanten, da den fysisk er placeret i Kildeparken, som er med til at synliggøre den. Derudover er det en aktivitet, der på en og samme tid rummer alle kulturer, og er derfor med til at skabe sammenhængskraft på tværs af kulturer og etniciteter. Idet mange af informanterne nævner dette, som en kulturel aktivitet må det antages, at netop aktiviteter som rummer diversitet kan være et godt pejlemærke

for, hvor der findes potentiale til at skabe samlende praksisser, hvor flere etniciteter og kulturer møder hinanden. Med øje for at lignende aktiviteter nødvendigvis ikke behøver denne størrelsesorden, men at indholdet og emnerne er centrale for at lave aktiviteter på tværs og sikre inklusion.

Med afsæt i ovenstående peger disse anbefalinger på, hvordan kulturinstitutionerne kan tilpasse sig således, at de får mere tilgængelige resonansrum for danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Det handler derfor om, at kulturinstitutionerne med fordel kan have fokus på kulturel anerkendende aktiviteter og tematikker, som dertil også bidrager til en mere flydende og hybrid forståelse af kultur. I forlængelse af disse indsigter, kan dette forstærkes med fokus på 'Empowerment', enten ud fra Skott- Hansens rationale eller blot ud fra empowerment og dets generelle betydning. Disse fokusområder skal ikke betragtes som færdige løsninger på fraværet af danskere med oprindelse i MENAPT-lande, men at disse kan være startskuddet til, hvor fokuset kan lægges i arbejdet og i inddragelsen af gruppen i den kulturelle deltagelse i kultursektoren.

IX Diskuterende konklusion

På baggrund af ovenstående analyse vil jeg i konklusionen opsummere specialets vigtigste fund, og yderligere diskutere disse i samspil med hinanden. Konklusionen vil dermed give et samlet svar på specialets problemformulering, men samtidigt med blik for at dette ikke er endegyldigt for problematikens løsning. Med afsæt i specialets socialkonstruktivistiske forståelse, må det derfor antages, at der findes flere svar på problemstillingen, hvoraf dette speciale bidrager til nogle af disse. Nedenstående konklusion forsøger i første del at svare på problemstillingens første del: *Hvad påvirker danskere med oprindelse i MENAPT-landes deltagelse i kulturlivet*, hvorefter konklusionen forsøger at svare på problemstillingens anden del: *og hvad skal der til for at kulturen kan blive til en samlende praksis, på tværs af etniciteter?*

Klasse og tilhørsforhold

Med afsæt i ovenstående analyse står det klart, hvordan der er en række elementer, som er med til at påvirke danskere med oprindelse i MENAPT-landes kulturdeltagelse. Overordnet kan analysens fund koges ned til to af de teoretiske spor, som særligt ud fra analysen, har indflydelse på den kulturelle deltagelse. Nedenstående vil gennemgå henholdsvis sporet 'kultur som hierarki' og dernæst 'kultur som tilhørsforhold'.

Det første centrale fund og teoretiske perspektiv omhandler 'kultur som hierarki'. Dette teoretiske spor viste sig gennem analysen at være særligt relevant i spørgsmålet om, hvad der påvirker den kulturelle deltagelse. Gennem mange af specialets fund stod det klart, at sociale klasser, og en hierarkisk forståelse af kulturdeltagelse blandt andet kunne danne en ramme for de empiriske fund. Dette kom blandt

andet til udtryk gennem informanternes udtalelser om økonomi, netværk, socialisering og den kulturelle smag (jf. Socialisering, Kapitalsammensætningens betydning og Betydningen af smagen for det nødvendige). Med dette teoretiske spor, blev det derved muligt at samle disse empiriske emner, så det blev tydeligere at se, hvordan dette var et samlet udtryk for de teoretiske sociale klassers indflydelse. Foruden informanternes beskrivelser, var denne hierarkiske forståelse ligeledes at finde i dokumentanalysen. For som informanterne gav udtryk for, kan det argumenteres, at gruppen hovedsageligt består af arbejderklassen eller den ikke-dominerende klasse. Modsat blev det i dokumentanalysen tydeligt, hvordan kulturpolitikken gennem tiden i stærk grad, hovedsageligt har været påvirket af den dominerende gruppe - også kaldet eliten (jf. Kontroversen og kulturkanonen, Kulturen som integrationsværktøj). Kulturpolitikken har derfor båret præg af kulturelitens forståelse og smag, som derfor står i modsætning til danskere med oprindelse i MENAPT-landes smag. Det må derfor være tale om en form for uoverensstemmelse mellem den kulturpolitik som hersker på kulturinstitutionerne og visse forbrugergrupper.

Som et andet centralt fund peger store dele af analysen også på 'kultur som tilhørsforhold', som forklaring på, hvad der påvirker den kulturelle deltagelse. Mange af analysens fund fremhæver pointer, hvor disse kan være med til at sætte spørgsmålstejn ved, hvorvidt danskere med oprindelse i MENAPT-lande betragtes som en del af det nationale fællesskab (jf. Den litterære adskillelse mellem dem og os, Kulturen som integrationsværktøj, Anerkendelse og inklusion, Konsekvensen af den samfundsmæssige eksklusion.) Her er det blandt andet manglen på den solidariske anerkendelse og konsekvensen af racistiske oplevelser, som er med til at underbygge denne antagelse. Med andre ord kan det argumenteres, at den kulturelle deltagelse ikke kun er påvirket af teoretiske sociale klasser, men at etniciteten også har en betydning. Her menes der at denne gruppe af danske borgere, må forventes at adskille sig fra andre befolkningsgrupper, som ligeledes er fraværende i kulturlivet. Etniciteten er derfor et vigtigt omdrejningspunkt, idet gruppen på nogle områder forstås særskilt fra majoritetsgruppen eller på anden måde, bliver overset i forbindelse med de kulturelle emner. Dette teoretiske perspektiv, blev ligeledes tydeligt i dokumentanalysen, idet der fra politisk side har været fokus på tilpasningen af nytilkomne danskere. Denne assimilerende tilpasning kredser derfor ligeledes om, hvornår anden etniske borgere bliver betragtet som en del af fællesskabet, i form af den rigtige tilpasning. Hertil kan det diskuteres, at hvis anden etniske borgere ikke tilpasser sig korrekt efter den rigtige kultur, kan dette dermed have betydning for, hvorvidt disse betragtes som en del af fællesskabet eller ej? Hvis ikke, må det antages at have konsekvenser for det kollektive fællesskab, hvor danskere med oprindelse i MENAPT-lande i værste fald kan opleve racistiske episoder eller på anden måde opleve mindre grad af anerkendelse.

Ud fra ovenstående står det klart, hvordan særligt specialets teoretiske spor, der vedrører samfundets strukturer, har stor indflydelse på danskere med oprindelse i MENAPT-landes kulturelle deltagelse. Det er herigennem klart, hvordan primært sociale klasser og de tilhørende smage i samspil med spørgsmålet om inklusion, udgør den væsentligste påvirkning og barriere for den kulturelle deltagelse. Analysen peger derfor på, hvordan deltagelsen i kultursektoren lader sig påvirke af større samfundstendenser. Kultursektoren står dog ikke helt uden indflydelse på den kulturelle deltagelse, idet kultursektorens kulturforståelse med fordel kan adoptere visse elementer fra 'kultur som hybrid', som positivt kan påvirke den kulturelle deltagelse.

Det hybride og empowerment-orienterede resonansrum

Med afsæt i problemstillingens normative anden del i forhold til, hvad der skal til for, at kulturen kan blive en samlende praksis, sætter analysens fund fokus på særligt to teoretiske elementer; 'kultur som resonans' og 'kultur som hybrid'. Som beskrevet i analysen kan kulturen med fordel have fokus på at skabe rum for resonans, hvor perspektiverne om den hybride kulturforståelse og 'Empowerment' rationalet blandt andet gør sig centrale (jf. Kulturinstitutionernes tilpasning). Disse perspektiver kan både betragtes som to separate indblik i, hvad der skal til for at få skabt denne samlende praksis, men de kan også anskues i samspil, idet de trækker på samme forståelse af kultur. Begge perspektiver bygger netop på en forståelse af, at der er flere kulturer, som indvirker på hinanden og derfor må inddrages på lige fod (jf. Kulturens fremtid?). Med dette udgangspunkt, er det interessant at diskutere, hvad der netop skal til på kulturinstitutionerne, for at der kan blive skabt denne kulturelle samlende praksis. På den ene side, fremhæves det i ovenstående analyse, hvordan kulturen for danskere med oprindelse i MENAPT- lande, særligt får karakter af 'kultur som hybrid', idet de trækker på mange forståelser af kultur (jf. Det hybride kulturengagement). Det vil sige, at kulturen for denne gruppe er en blanding af traditioner, vaner og værdier på tværs af landegrænser. Det er dermed ikke et statisk element, men noget foranderligt og som hele tiden er i bevægelse. Med udgangspunkt i dette kan det argumenteres, hvordan kulturinstitutionerne med fordel kan tage dette i betragtning. For det første skal der skabes en grundlæggende forståelse og kendskab til danskere med oprindelse i MENAPT-landes kulturforståelse. Det vil sige, at hvis ønsket er at skabe en mere samlende praksis på kulturområdet må man vide, hvilke bagvedliggende forståelser som forbrugerne besidder. Man skal med andre ord have indsigt i, hvad forbrugerne ligger i kulturbegrebet og de tilhørende aktiviteter. Det må antages ud fra analysen, hvordan de offentligt støttede kulturinstitutioner, til en vis grad, opererer ud fra en anden forståelse af kultur, end danskere med oprindelse i MENAPT-lande, hvorfor deltagelsen kan være påvirket af dette. Som tidligere nævnt, kan kulturinstitutionerne med fordel gøre sig overvejelser om, hvad deres kulturelle tilbud skal og vil? Hvis der skal laves en samlende kulturel praksis, må det, på baggrund af ovenstående, tage afsæt

i en fælles forståelse af kultur. Eller hvis ikke en fælles forståelse, så et kendskab til, hvad forbrugerne forbinder med kultur, og hvad der for dem er vigtig i kulturelle aktiviteter.

Foruden diskussionen af kulturbegrebets betydning for den samlende praksis, peger analysen ligeledes på rationalet om 'Empowerment'. Ud fra analysen vil jeg argumentere for, at Empowerment kan deles op i to. For det første omhandler det rationalets indvirkning på den samlende praksis, og for det andet om empowerment som redskab. For det første må det antages, hvordan der ud fra rationalet om 'Empowerment' ligger en grundlæggende forståelse af, at alle kulturer er lige. Derigennem peger dette rationale på, hvordan kulturinstitutionerne skal fokusere på at lave aktiviteter, der er lokalt forankret, og som fremhæver flere kulturer. Ud fra dette perspektiv kan aktiviteter, som netop har dette rationale som fokus, være med til at skabe en samlende kulturel praksis. Derudover fremhæves der i forbindelse med 'Empowerment' rationalet, at dette ligeledes skaber sammenhængskraft ikke blot i kulturlivet, men generelt i samfundet (jf. Kulturen i den offentlige sektor). Foruden rationalet viste analysen yderligere, hvordan empowerment kan være et centralt nøgleord, når man snakker om kulturel deltagelse på tværs af etniciteter. På den ene side må det antages, at aktiviteter, som sætter fokus på inklusion og multikulturelle værdier, kan være med til at øge den kulturelle deltagelse et vist stykke. Her bliver borgerne hørt og set, for det de kommer med og er. Jeg vil dog påstå, at den kulturelle deltagelse, yderligere kan sikres ved brug af empowerment som redskab. Med afsæt i analysens fund i forbindelse med Verdensfestivalen og i forlængelse af ovenstående, må det antages, at når aktørerne selv får ansvar og er aktiv del af en kulturel aktivitet øges deltagelsen. Denne andel i en kulturel aktivitet, som de selv er med til at forme og lave, tager netop afsæt i, ovenstående pointer. Her menes der, at der for det første er kendskab til forbrugernes hybride kulturforståelse. For det andet opstår der en anerkendelse af gruppens kulturelle ophav, og yderligere er dette med til at skabe en social sammenhængskraft og inklusion på tværs af etniciteter.

På baggrund af ovenstående tydeliggøres det, at den kulturelle deltagelse, for det første, bliver påvirket af den hierarkiske placering i de sociale klasser. I det omfang, at disse klassers behov, socialisering og kapitalsammensætning, er af stor betydning, for deltagelsen i kulturelle fællesskaber i kultursektoren. Foruden dette viser analysen, hvordan tilhørsforhold spiller en central rolle for danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Her menes der, hvordan den kulturelle deltagelse også er påvirket af inklusionen eller eksklusionen af det nationale fællesskab. Hertil fremhæver analysen yderligere, at der eksisterer en uoverensstemmelse i den kulturelle forståelse mellem kultursektoren og danskere med oprindelse i MENAPT-lande. Disse taler med andre ord ikke ud fra samme vokabular, som derved kan have indflydelse på denne minoritetsgruppes kulturelle deltagelse.

Specialets undersøgelse når yderligere frem til tre hovedelementer, som kan skabe større mulighed for, at kulturinstitutionerne kan forme praksisser og aktiviteter, som går på tværs af etniciteter. For det første kan kulturinstitutionerne med fordel have fokus på, og forståelse for, samfundets sociale klasser og klassernes tilhørende smage. Det vil sige, at institutionerne må have kendskab til, hvad der optager disse klasser og derigennem, hvilke komponenter der tiltrækker, men også skaber barrierer for den kulturelle deltagelse (jf. Socialisering, Kapitalsammensætningens betydning og Betydningen af smagen for det nødvendige). For det andet peger analysen ligeledes på, at kulturinstitutionerne med fordel også kan have fokus på gruppens etniske og kulturelle ophav. Med andre ord må institutionerne have en forståelse for, hvordan gruppen forstår kultur som flydende, som dertil trækker på både værdiorienteringer fra ind- og udland (jf. Det hybride kulturengagement). Som sidste fund og i forlængelse af denne hybride kulturforståelse, peger analysen yderligere på, hvordan kulturinstitutionerne ved brug af empowerment, enten som Skott-Hansens rationale eller som redskab, kan være fordelagtig. Herigennem inddrages kulturer på lige fod med hinanden, og hvor disse kulturelle aktiviteter er med til at styrke den hybride kulturforståelse (jf. Kulturinstitutionernes tilpasning). Ved brugen og med blik for disse tre elementer, må det antages, at der dannes bedre forudsætninger for, at der på kulturinstitutionerne kan skabes praksisser på tværs af etniciteter.

X Litteraturliste

Anderson, Benedict 2001. *Forestillede fællesskaber*. Roskilde Universitets forlag.

Antoft, Rasmus & Heidi H. Salomonsen 2007. *Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi* i Rasmus Antoft et al. (red.): Håndværk & horisonter. Tradition og nytænkning i kvalitativ metode. Odense: Syddansk Universitetsforlag

Baarts, Charlotte 2015. *Introduktion til etnografisk metode*. Syddansk universitetsforlag

Bille, Trine 2016. *Hvorfor kulturpolitik?* Nordisk Tidsskrift for Informationsvidenskab og Kulturformidling

Birkler, Jacob 2005. *Videnskabsteori – en grundbog*. Munksgaard.

Bock, Mette 2018. *Kulturen binder os sammen og bygger bro*. Jyllands-Posten.

Bourdieu, Pierre 1995. *Distinktionen*. Det lille forlag

Christiansen, Connie Carøe & Schmidt, Garbi 2002. *Mange veje til integration*. Socialforskningsinstituttet.

Danmarks statistik 2023 (a). *Kulturvaneundersøgelsen*
<https://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/kulturvaneundersogelsen>

Danmarks statistik 2023 (b). *Indvandrere i Danmark 2023*

Danmarks statistik 2024. *Fertilitet*
<https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/borgere/befolkning/fertilitet>

de Vaus, David 2001. *Research design in social research*. Sage publications

Det nationale integrationsbarometer 2024. *Hvor mange og hvem er indvandrere i Danmark?*
<https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/INTEGRATION-STATUS-OG-UDVIKLING>

Ejrnæs, Anders 2014. *Det etnisk mangfoldige samfund* i Det danske samfund af Bent Greve, Anja Jørgensen og Jørgen Elm Larsen. Hans Reitzels forlag.

Esmark, Anders, Carsten Bagge Lausten og Niels Åkerstrøm Andersen 2005. *Social konstruktivistiske analysestrategier – en introduktion* i Social Konstruktivistiske analysestrategier. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag

Fangen, Katrine 2010. *Deltagede observasjon*. 2. udgave. Fagbokforlaget.

Fenger-Grøndahl, Malene 2021. *Tørklædedebatten*. Faktalink

Flyvbjerg, Bent 2020. *Fem misforståelser om casestudiet* i Kvalitative metoder - en grundbog af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard. Hans Reitzels forlag.

Folketinget 2020. *Forslag til folketingsbeslutning om udformning af flere lovforslag om indfødsrets meddelelse på basis af landegrupper.*

Gilje, Nils & Grimen, Harald 2002. *Samfundsvidenskabernes forudsætninger.* Hans Reitzels forlag.

Hall, Stuart 1999. *Cultural Identity and Diaspora.* Framework (no.36)

Honneth, Axel 2006. *Kamp om anerkendelse.* Hans Reitzels forlag. 1. udgave, 3. oplag.

Hustinx, Lesley, Raam A. Cnaan & Femida Handy 2010. *Navigating Theories of Volunteering: A Hybrid Map for a Complex Phenomenon.* Journal for the Theory of Social Behavior, 40(4): 410-434

Højsbro, Kjeld 2008. *Kvalitative metoder i forskning og evaluering.* AKF pjece.

Interkultur, WolfBrown & NPU 2021. *Funn fra pilotprosjekt i Mangfoldseffektstudier.* Drammen Kommune.

Jensen, Sune Qvotrup 2014. *Kultur, subkultur og kulturelt forbrug* i Det danske samfund af Bent Greve, Anja Jørgensen og Jørgen Elm Larsen. Hans Reitzels forlag.

Karpatschof, Benny 2020. *Den kvalitative undersøgelsesforms særlige kvaliteter* i Kvalitative metoder - en grundbog af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard. Hans Reitzels forlag.

Kulturministeriet 2019. *Kultur bygger bro i udsatte boligområder.*

Kulturministeriet 2022. *Børn og unge i udsatte boligområder.*

Kulturvaneundersøgelsen 2012. *Danskernes kulturvaner.* Udarbejdet af Epinion og Plus Leadership for Kulturministeriet.

Madsen, Karina Søby 2015. *Kulturkanon.* Faktalink

Mikkelsen, Brian 2005. *Tale: Kulturkampen bliver lang og sej.* Information. 27. september 2005.

Mikkelsen, Morten & Nim, Frida Holm & Lyng., Jens From 2023. *Forsidehenviisning: I årtier har indvandrere haltet efter i kulturlivet. Sådan er det ikke længere.* Kristeligt Dagblad. 10.november 2023

Møller, Trine & Arrouas, Michelle 2010. *Regeringsprogram: Kultur er integrationspolitik.* Information

Nilsson, Sven 2003. *Det kulturpolitiske rummet – att kolonisera med språket* i Plats, drivkraft, samhällsprocess. Riksantikvarieämbetet.

Nørgaard, Britta 2005. *Axel Honneth og en teori om anerkendelse.* Tidsskrift for Socialpædagogik nr. 16

Prieur, Annick 2011. *Kultur og kulturforståelser* i Sociologi – en grundbog til et fag af Heine Andersen. Hans Reitzels forlag.

Prieur, Annick 2014. *Pierre Bourdieu* i Tradition og fornyelse af Michael Hviid, Mikael Carleheden og Søren Kristiansen. Aalborg Universitetsforlag

Skott-Hansen, Dorte 1992. *Bourdieu for bibliotikarer – og andre kulturformidlere*. Biblioteksarbejde.

Ståhl, Christian 2002. *En stum värld? Om resonans, social responsivitet och utbrändhet*. Sociologisk Forskning, årgång 57, nr 3–4, sid 227–247.

Sørensen, Rasmus Bo & Mikkel Fyhn. *Kulturminister skaber ny splid om kanon*. Information. 11. Marts 2006.

Williams, Raymond 1958. *Moving from High Culture to Ordinary Culture*. I McKenzie, N. Convictions. MacGibbon & Kee.

Reestorff, Camilla Møhring 2007. *Kulturpolitiske kanonkugler*. K&K.

Reformkommissionen 2021. *Integration* i publikationen *Erkendt, forsøgt løst, uløst*.

Regeringen 2000. *Danmarks kreative potentiale*. Kultur- og erhvervspolitisk redegørelse.

Regeringen 2010. *Viden > vækst > velstand > velfærd*.

Regeringen 2016 (a). *Samarbejde om bedre integration*

Regeringen 2016 (b). *Stramninger skal nedbringe antallet af asylansøgere*

Region Nordjylland 2022. *Nordjysk kulturvaneundersøgelse 2022*. (Ikke offentlig tilgængeligt)

Rosa, Hartmut 2016. *Resonans- en sociologi om forholdet til verden*. Eksistensen.

Tanggaard, Lene & Brinkmann, Svend 2020. *Interviewet: samtalen som forskningsmetode* i Kvalitative metoder - en grundbog af Svend Brinkmann og Lene Tanggaard. Hans Reitzels forlag

Thisted, Kirsten 2006. *"Særlig dansk"*. Kvinder, Køn & Forskning.

Whyte, William Foote 1993. *Street Corner society*. The university of Chicago press.

Yuval- Davis, Nira 2006. *Belonging and the politics of belonging*. Routledge